

PROGRES ȘI CULTURĂ

REVISTĂ PEDAGOGICĂ — SOCIALĂ — LITERARĂ

CONTINUTUL:

Protopopul Elie Câmpean	IOAN RUNCU
Noi și Creangă	C. ȘTEFĂNIU
Constituții psihopatice și nevroze	GH. ANIȚEI
Problema înșopoiților mintali	ILIE GRUIA
Imaginația în creațiile artistice și descoperirile științifice	N. GHERLAN
Adolph Ferrière	Dr. N. CREȚU
Cursurile dela Câmpulung Muscel	P. VIȘOIU
Plan de lecție — Intuiția — „Rața“	IOAN COMĂNESCU
Cooperativele școlare și casele de economii	IACOB VESCAN
Naționalismul nostru	M. MOLDOVAN
„Învățatul popă Petru din Hădac.“	NICOLAE ALBU
Din fugă	D. PODAR

CRONICA :

Luna Târgu-Mureșului: (Reflexii postume)	
Secția etnografică (Muzeul regional) . . .	I. C. MURĂȘANU
Informațiuni	
Știința de carte a populației României	
Un Apel — al diui prof. C. Rădulescu Motru	

CĂRȚI :

André Gide: Intoarcerea din Rusia	GH. ANIȚEI
N. Crevedia: Buruieni de dragoste roman	IOSIF BĂȚIU
I. M. Nestor: Diagnosticarea i: teligenții copiilor între 9 și 14 ani	IOSIF BĂȚIU
Reviste și Comunicație	

ANUL V. No. 2—3.

FEBRUARIE—MARTIE 1937.

+

PROTOPOPUL ELIE CÂMPEAN

S'a stins de curând încă o făclie a românismului de pe aceste plaiuri. Țărâna este proaspătă pe mormântul celui ce a însemnat ceva în trecutul de luptă și de sbucium al neamului, amenințat de călcâiul dușmanului ce părea că se înscăunează pentru totdeauna pe acest pământ. Figura de bronz a protopopului Câmpean, cu ținuta plină de demnitate și curaj, sfida vremelnicia acestor stăpânitori. Imi aduc aminte cu tot respectul de acest mare om, ce întrupa în el toată quintezența aspirațiilor noastre și nu pot să uit cuvintele pe care, în toate ocaziile le rostea: „Și eu am fost învățător” și-și făcea un titlu de glorie din apostolat. Dar lupta lui nu s'a terminat odată cu scuturarea jugului străin. Dela războiu încoace a fost un făclier al unificării sufletești, ca o întregire a unificării teritoriale. Și a fost printre acei cei vedeau în învățători exponenții acestei unificări. Ani dearândul, cât a fost președintele Comitetului școlar județean, a acordat însemnate ajutoare pentru edificarea de școli primare, ca focare de cultură și naționalism. Conștient de forța ce-o represintă învățătorimea asociată a fost un partizan înfocat al ei, iar în 1933 când a apărut revista „Progres și Cultură”, organ de publicație al Asociației, cu un spirit de largă înțelegerea a problemelor profesionale, ne-a acordat un

ajutor anual permanent de 15.000 lei, în urma cererii subsemnatului. Ba ceva mai mult: a colaborat la revista timp îndelungat, fapte pentru care marele dispărut merită toată recunoștința învățătorimii din județul Mureș.

Puțini sunt aceia cari au apreciat la justa valoare munca învățătorului ca protopopul Elie Câmpeanu. Căl-când acest drum spinos, înpletit cu multe neajunsuri și nemulțumiri, era conștient de valoarea ce o reprezintă învățătorimea în viața unui stat. Drumul spre ideal întotdeauna a fost greu, dar gândul realizării a încălzit pe luptători.

„Acei mici de fapte, mari de patimi“ ce încearcă să diminueze munca învățătorului se vor isbi de umbra protopopului Elie Câmpeanu, care deacolo de departe, îi va urmări și muștrarea unui suflet ce n'a cunoscut în viață pământească decât muncă și cinste va fi cea mai mare pedeapsă.

Iar acum, când noi suntem lipsiți de un cald înțelegător al problemelor culturale ce a părăsit prea de timpuriu această lume, trecând între aleșii Domnului, ne îndreptăm gândul către el cu smerenie și recunoștință și-l asigurăm că fășia de lumină trasată pe ogorul culturii naționale va fi călăuza pașilor noștri de fiecare zi.

Fă Doamne, ca din Inaltul Cerului, să se pogoare asupra tuturor celor ce se interesează cât de cât de viitorul acestui neam, spiritul de jertfă și abnegație și protopopului Elie Câmpeanu.

Trecutul lui este prea glorios spre a putea fi încrustat în cadrul unui articol, iar lacrima ce se scurge pe obrazul celor ce l-au înțeles, prea mică pentru a răsplăti un astfel de trecut.

Odihnește în pace bunule și vrednicule protopope și fie-ți memoria în vechi neuitată.

IOAN RUNCU

Președintele Asociației Inv. Mureș

Noi și Creangă.

Se împlinesc la 1 Martie anul acesta o sută de ani dela nașterea și 48 ani dela moartea lui Ion Creangă.

Mărturisesc, e prima dată de când măsgălesc hârtia, când simt neputința cum tremură în vârful peniței. A scrie despre Creangă, în condițiunile în cari sunt pus să trăesc și să lucrez, e un lucru f. greu. Umbra lui se întinde imensă peste cultura românească și uriașa lui personalitate mă compleșește. Ar trebui să am puterea de cercetare a omului de știință iar flacăra geniului să-mi lumineze calea ca să pot să desgrop din tainițele trecutului ori să adun din cărțile prezentului toată literatura referitoare la Creangă. N'am însă nici una, nici alta. Eu mă apropiu cu sficiune de sanctuarul unde doarme un coleg care a trăit în alt veac și încerc să-i descifrez destinul, destin care se confundă cu al nostru, cu al întregului nostru neam.

Despre Creangă au scris mulți și mult. Biografia i-o cunoaștem din „Amintirile“ sale. Fiu de țăran din Humuleștii Neamțului, Creangă se coboară din două obârșii deosebite : una moldovenească a tatălui, și alta ardelenescă, a mamei.

De notat că ramura Crengilor după mamă, era cărturărească, înrudită cu Mitropolitul Jacob. (Vezi Mircea Vulcănescu : Creangă văzut de generația actuală“ în revista Gând Românesc, Jan. 1935).

Trimis la școală cu deasila, după ce învață la Humulești, trece la Broșteni, la Tg.-Neamțului, la Făl-ticeni și în seminarul dela Socolo lângă Iași. Tot la Iași a mai frecventat și școala normală „Vasile Lupu“

unde a avut ca profesor de pedagogie pe Titu Maiorescu.

Creangă a avut soarta oricărui puiu de țăran, transplantat depe meleagurile însoțite ale copilăriei într'un mediu orașenesc, boieresc, care se uita cu dispreț la opinca ce avea veleități de cărturar. De aceea la îndemnul lui Eminescu „Scrie măi tată Iancule, scrie tot ce-ai spus, s'o audă și alții, căci e minunat de bine“, Creangă a răspuns, de sigur clătîmînd din cap a neîncredere: „Să scrim? Dar ce? Mă crezi așa de copil? . . . Vrei să răză boerii de mine?“ (A se vedea articolul citat mai sus).

Destinul lui Creangă este destinul țăranului cărturar, așa cum suntem noi învățătorii, cari stăm suspendați — datorită împrejurărilor — între mediul sănătos al satului părăsit și mediul orașelor ce ne atrag prin mirajul nivelului cultural ce bănuim că l-am putea găsi în ele.

Fără școală multă, fără titluri pompoase, Creangă reușește să se impună cercului dela Junimea și prin Junimea culturii românești.

La junimea a fost dus de Eminescu. Tot Eminescu i-a cetit acolo și cea dintîi poveste, de oarece Creangă nu îndrăsnea, fiindu-i teamă că vor rîde boerii de dînsul.

Dacă încercăm să desprindem din viața lui Creangă sensul către care se îndrepta, observăm neputința lui de a se urbaniza și fatalismul care i-a însoțit pașii pe tot drumul vieții. (Se pare că toți oamenii reprezentativi sunt sortii unui anumit fel de viață).

Răspopit, scos din învățămînt, părăsit de femeie, alungat din casă în casă, apoi reintegrat, încearcă să-și refacă, parcă din cioburi, viața materială și sufletească, până într'o bună zi când Maiestatea Sa Moartea îi curmă firul vieții. „Amintirile“ lui sunt fructul dulce al însingurărilor și amărăciunilor cari au ciocănit și în sufletul bun al lui Creangă.

Creangă a fost adînc înfipt sufletește în satul de unde și-a luat sborul. Toată structura lui sufletească a rămas aceea a unui țăran „isteț ca un proverb“ după expresia lui Eminescu.

În ochii contemporanilor săi, de sigur Creangă nu s'a putut bucura de faima de care se bucură astăzi. Ce putea să însemneze oare „bărdăhănosul“ Creangă, pentru stilații și manierații dela Junimea. (Pentru Carp, de exemplu.) Bădăranul, cu oarecare spoială de învățătură, nu putea impune respect și admirație. Totuși, Creangă s'a bucurat de oarecare atenție din partea lui Maiorescu și Vasile Conta. Primul l-a reintegrat în învățământ, iar al doilea l-a numit în Consiliul permanent.

Cu aceștia însă nu a fost prieten. N'a avut legături de inimă decât numai cu Eminescu. Poate pentru că în ochii melancolici ai lui Eminescu, Creangă vedea locurile copilăriei sale, pe acolo pe unde își sburdase primele neastâmpăruri copilărești; poate pentru că în Eminescu vedea o întreagă bibliotecă savantă dar vie, așa cum el nu era, și de care rămânea mirat, cu mâna la gură, ca un veritabil țaran ce era; și de sigur, pentru că în amândoi svăcnea sângele aceluiaș românism dela brazdă și se oglindea cerul aceleiași credințe strămoșești.

Eminescu a văzut, cu instinctul său perfect, în Creangă fondul primitiv și nealterat al țaranului român de pretutindeni. A văzut humorul sănătos și înțelepciunea populară, sclăpitoare, ca un joc de curcubeu. Și de aceea l-a îndemnat să scrie.

Între Creangă și Eminescu s'a stabilit o corespondență sufletească ca circulația sevei în trunchiul unui copac. Dela Creangă la Eminescu și dela Eminescu la Creangă, circula sufletul poporului românesc în cele două forme principale: primară și cultă. De aceea Creangă, — care a fost la suflet ca un copil — tot așa ca și Eminescu — îi scrie acestuia după ce plecase la București: „Bădie Mihai, ce-i cu Bucureștiul de ai uitat cu totul Eșul nostru cel oropsit și plin de jidani. De Crăciun (1877) te aștept să vii. Tînca a pregătit de toate și mai ales „sarmalele“ care ție îți plăceau foarte mult. La Eși ninge frumos de azi — noapte, încât s'a făcut drum de sanie. Cîrîcul e parcă mai frumos acum. Vino, frate Mihai, vino, căci fără tine sunt străin“. (Vezi Viața lui Eminescu de Călinescu și art. citat).

Doisprezece ani mai târziu, Creangă ia drumul celor veșnice, răpus de un atac de apoplexie.

Creangă a fost și un bun pedagog. A scris și cărți didactice din îndemnul lui Titu Maiorescu, fiind un precursor al școlii active în România. (A se vedea Șc. activă în România de Tăbăcaru.) Prin acestea, Creangă este și mai mult al nostru. Ni-l revendicăm. El este cel dintâi învățător care a ieșit din anonimat, ridicându-se pe culmile cele mai înalte ale gloriei postume. Prin el s'a ridicat și geniul poporului românesc, intrând în universalitate.

Creangă este al nostru fiindcă a trăit ca noi, a pătimit ca noi, a muncit, a visat și a dorit ca noi. El este exemplarul în care ne recunoaștem fiecare, cu toate defectele și calitățile inerente „pumnului de țărină“

La umbra lui ne adăpostim toți și fiecare năzuim să fie o ramură din coroana lui falnică și impunătoare în care cântă și privighetorile, dar cârle și ciorile.

C. ȘTEFĂNIU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Constituții psihopatice și nevroze.

Niciun educator nu și-ar îndeplini complet misiunea dacă s'ar mărgini numai la executarea unui program de învățământ, la predarea unui anumit material; tot așa el nu poate spune că-și cunoaște copiii, dacă i-a împărțit în grupe după inteligență, tratându-i ca atare. Problema aptitudinilor se pune numai la sfârșitul școlii primare și atunci într'o măsură relativă, întrucât învățătorul nu posedă totalitatea mijloacelor care i-ar permite o sigură pronosticare a profesiunilor pentru care elevii săi sunt într'adevăr apti.

O adevărată individualizare a *educației* (este mult mai propriu acest termen decât cel de *învățământ* care este astăzi în uz), nu se poate face decât cunoscând adânc felul de manifestare, de acțiune al fiecărui copil, cauzele pentru care el se comportă într'un anumit fel, tendințele deosebite pe care le prezintă, cu un cuvânt întregul complex al însușirilor caracterologice, ceace este mult mai important în desemnarea caracterului fiecăruia, precum și în dirijarea acestui caracter în formație, pe adevăratele căi impuse și de considerațiuni de ordin individual și social. Suntem adeseori înclinați a trece cu vederea peste greșelile celor buni la învățătură, tolerându-le prin indulgența noastră, manifestări cărora ar trebui să le dăm mai mare atenție și asistență chiar decât materialului de învățământ. E știu doar de oricine că nu totdeauna este mai bun în viață cel care a in-

văţat mai bine în şcoală. Mulţi, odată ieşiţi în viaţă, atunci când controlul celor însărcinaţi cu educaţia nu se mai poate exercita, îşi manifestă tendinţe dăunătoare pentru că frâna conştiinţei lor, liberul arbitru, este incapabil de a cenzura asemenea tendinţe, tocmai prin faptul că ele au trecut neobservate în perioada şcolari-tăţii. Pe asemenea constituţii psihice se pot desvolta diferite maladii morale cu urmări dezastruoase şi pentru individ dar şi pentru societate.

Oricum am privi problema, trebuie să afirmăm că în şcoala noastră (de orice grad) se face aproape numai instrucţie şi într'o foarte mică măsură educaţie. Lipsiţi de cunoaştere şi de o asistenţă temeinică în această privinţă copiii cresc într'un talmeş-balmeş de apucături si influenţe reciproce, care de cele mai multe ori sunt hotărâtoare în viaţa lor de mai târziu. Iată de ce educatorul nu trebuie să-şi considere rolul încheiat atunci când lecţia a fost învăţată.

Ceace trebuie să-l preocupe într'o măsură mai mare este educaţia morală a copiilor săi, formarea caracteru-lui lor. Pentru aceasta trebuie să cunoască temeinic constituţia psihică a fiecăruia, deoarece aceste constituţii psihice dau direcţia caracterului lor în viaţă. Şi dacă ele pot fi ameliorate şi chiar schimbate prin educaţie, lă-sate la voia întâmplării, produc rău nu numai celui ce posedă asemenea constituţie, ci şi celorlalţi colegi cu care acel copil vine în contact zilnic.

Nu ne vom ocupa de degeneraţii morali, treapta cea mai de jos, pentru că aceştia se cunosc uşor şi formează domeniul medicinei speciale. Nici de cei cu moralitate bună, pentru care învăţământul în sine po-ate fi educativ. La graniţa dintre aceste mari categorii se găsesc acei cu tendinţe constituţionale şi nevrotice nesănătoase, *moral insanity*¹⁾,) dela formele cele mai uşoare până la cele mai grave; aceştia sunt psihopaţii şi nevropaţii. Cei dintâi sunt prin constituţie înclinaţi către defecte de simţire şi acţiune; cei din urmă, deşi

¹⁾ Dr. C. I. Urechia şi Dr. S. Mihalescu : *Tratat de patologie neuro-mintală* (pag. 505)

pot fi și constituționali, sunt însă produsul diferitelor boli dobândite în viață, boli cari au sdruncinat sistemul lor nervos, făcându-l sensibil, puțin rezistent, deși antecedentii au o stare nervoasă normală. Dela început vom spune-o, deasemenea, că nu ne vom ocupa de formele grave de psihopatii și nevroze, ci de acele care cad în domeniul educației obișnuite, formând o piedică în calea acestei educații și care pot fi îndreptate în măsura în care cad în domeniul educației, nu într'acela al medicinei speciale.

De remarcat este însă faptul că acești copii pot fi chiar foarte inteligenți, astfel că din acest punct de vedere ei nu pot fi deosebiți de ceilalți. Numai o observație atentă a manifestărilor zilnice ne duce la descoperirea tendințelor lor psihopatică ori nevrotice. Căci de foarte multe ori aceste tendințe se manifestă la început în forme ușoare care numai cu timpul se accentuează, trecând adică din faza tendințelor în cea a adevăratelor structuri psihopatică; dar de multe ori atunci e prea târziu. Problema care se pune pentru educație este aceea a descoperirii acestor tendințe cât mai de timpuriu, pentruca, prin terapia pedagogică, să fie împiedecate să se desvolte și chiar să fie înlăturate.

Vom proceda la o descriere sumară a acestor tipuri de psihopatici și nevrotici, deci la o clasificare a lor.

Psihopaticii sunt și ei grupați în mai multe categorii :

Constituția paranoidă, se caracterizează printr'o tendință exagerată spre orgoliu, o hipertrofie a eului, egocentrism, egofilie.¹⁾ De aici un antagonism între eu și lumea externă. Prin accentuare, aceste tendințe pot duce la psihoze de interpretare și revendicare, la adevărate forme maniacale. Formele de constituție paranoică se manifestă dela cele mai ușoare cazuri, până la cele mai grave. Formele cele mai ușoare care se pot observa la copii se caracterizează prin neacomodare cu mediul, idei de persecuție care-i urmăresc, gândul că nu sunt apreciați cum merită și că toată lumea îi persecută.

---

¹⁾ F. Ștefănescu-Goangă, Roșca, Cupcea : Instabilitatea emotivă (108).

Constituția perversă, în care se încadrează minci-noșii, excroicii, și în general toți ce prezintă tendințe antisociale : neascultare, indisciplină, ranchiun, amoralitate, cruzimi, loviri, perversiuni sexuale, etc.²⁾ Ei recidivează mereu în viciul lor. Pe această constituție se dezvoltă psihoza perversă. Și aici gradațiunea merge dela formele cele mai ușoare, până la cele mai net patologice.

Constituția cicloidă, cuprinde pe instabili în caracter (*Kraepelin*) ; dotați cu inteligență deosebită câte-odată, ei nu au perseverență în acțiunile lor, sunt oameni de suprafață, visători și increzuți. Dotați uneori cu talente deosebite, ei nu ajung la rezultate din cauza instabilității lor. Ei pot deveni violenți, egoiști, recurg (atunci când sunt în dificultăți) la fel de fel de expediente ; după *Kraepelin*, 54% dintre ei vin în conflict cu justiția.³⁾ Pe această constituție se poate desvolta psihoza maniacă și melancolică.

Constituția hiperemotivă, este caracterizată prin exagerarea difuză a sensibilității și prin insuficiența inhibiției (reflexă și voluntară). Reacțiunile acestor indivizi la mediu sunt anormale prin vivacitate, extensiune și durată, — astfel încât ei nu se pot adapta la situațiuni neprevăzute, la împrejurări noi. Dar nu numai reacțiunile emotive exagerate sunt caracteristica lor, ci ei rămân sub imperiul unui fel de jenă psihică ce se traduce prin diverse stări de teamă, de indoială, de scrupule și de ezitare.⁴⁾ Rezistența lor la oboseală, fie psihică fie fizică, este foarte redusă.

Constituția schizoidă, caracterizată prin înclinațiuni spre întroversiune, viață internă, detașare de mediu ; schizoidul este retras, tăcut, melancolic, evitând societatea, el preferă să se retragă în lumea gândurilor sale.⁴⁾ Și aici avem formele cele mai ușoare până la cele mai grave schizofrenice. Tendințele către această constituție se manifestă prin plictiseală, credința că subiectul are o

2) F. Ștefănescu-Goangă. Roșca, Cupcea: op. cit. pag. 110.

3) Dr. C. I. Urechia și Dr. S. Mihailescu, op. cit. pag. 508.

4) F. Ștefănescu Goangă, Roșca, Cupcea : op. cit. pag. 111.

altă viață pe lângă cea de toate zilele, idei fixe și dezechilibru între funcțiunile sufletești.

Pe lângă formele de constituții psihopatice descrise, mai sunt altele intermediare. În general trebuie menționat că tipurile descrise mai sus au fost grupate mai mult din necesități de clasificare, că realitatea este mult mai complexă, același psihopat putând prezenta caracteristice comune mai multor constituții, unele sau altele fiind însă mai accentuate.

Kraepelin grupează astfel diferitele tipuri de psihopați: *excitabili, instabili, impulsivi, inconsecvenți, mincinoși, antisociali, arțăgoși și pseudoquerulanți*.⁵⁾ Multe dintre aceste tipuri sunt cuprinse în clasificarea de mai sus. Ca formă aparte este interesantă caracteristica *impulsivilor*, a căror viață este un șir nesfârșit de porniri și impulsuni. În timp ce actele unui om sănătos sunt conduse de o judecată cumpănită, *impulsivul* acționează brusc, impus de tendințe inconștiente sau subconștiente, pentruca pe urmă să regrete fapta sa; astfel ei comit până la un punct acte contrarii voinței lor.

Între *psihonevroze* sunt citate: *psihastenia, neurastenia și isteria*⁶⁾. Cluj / Central University Library Cluj

Psihastenia se dezvoltă pe o constituție hiperemotivă. *Psihastenicul* se simte obosit și după somn, cu atât mai mult în restul timpului; este indecis, neliniștit, cuprins de indoeli morbide, insuficiență, etc. Și aici gradățiunea merge dela formele cele mai ușoare până la cele mai grave.

Neurastenia poate fi favorizată de boli infecțioase sau toxice, surmenaj, tuberculoză incipientă. *Neurastenicul* se caracterizează printr'o scădere a tonusului corporal, susceptibilitate crescută la oboseală, dureri de cap, insomnie, depresiune și idei ipohondriace.⁶⁾ Astenia obișnuită a *neurastenicilor* nu este continuă, ci supusă la variațiuni și putând chiar alterna cu faze de excitațiuni neuromusculare.

---

5) Dr. C. I. Urechia și Dr. S. Mihaiescu, op. cit. (pag. 506)

6) F. Ștefănescu Goangă, op. cit. (pag. 112)

Sub influența autointoxicațiilor, surmenajului și stărilor emotive intense și prelungite, — formele ușoare ale neurasteniei pot evolua în formele cele mai patologice.

La persoanele cu vădită excitabilitate emoțională, apare o altă psihonevroză, *isteria*. Aceasta se caracterizează prin atacuri epizodice de natură emotivă, însoțite de turburări mai mult sau mai puțin spectaculoase (Rosanoff), turburări de natură inconștientă. Isterozii au senzații de sufocare, palpitații, suferă când nu le sunt ascultate dorințele; unii autori grupează aici și tendințele către alterarea adevărului, minciună, fabulație, simulare (mitomanii).⁷⁾

În lucrarea sa „*Bolile nervoase din vârsta copilăriei*“ Dr. Georg Peritz,⁸⁾ dă următoarele tipuri de caracter ale nervoșilor: timizii, indisciplinații, precocii sexuali, mincinoșii, impulsivii, încăpățânații, hipersensibilii și singurii la părinți. După cum se vede multe din aceste tipuri sunt cuprinse și descrise în tipurile de mai sus; deaceia ne vom ocupa numai de acelea care prezintă o caracteristică deosebită. Astfel sunt *timizii*, care se caracterizează prin lipsă de curaj, de încredere în sine și de subevaluare a forțelor proprii. Timiditatea poate fi urmarea unui insucces în viață, după cum poate fi cauzată și de o educație greșită; un copil speriat de mic prin diferite amenințări, căruia i s'au spus prea multe povestiri fantastice, care a fost izolat și lipsit de încurajare din partea părinților și educatorilor, nu poate fi decât un timid și un greu adaptabil.

Tipul *încăpățânaților* prezintă iarăși o caracteristică deosebită; aceștia sunt oameni care nu cedează nici în fața evidențelor, ci își susțin acțiunile mai mult prin atitudine decât prin argumentație.

După această clasificare și descriere sumară a diferitelor psihopatii și nevroze, o lămurire complementară: psihopatul acționează anormal și în împrejurări prielnice și în situațiuni neprielnice, este cel mult o diferență de

7) V. Ștefănescu Goangă, etc. op. cit. (pag. 75, 113)

8) Dr. Georg Peritz: Die Nervenkrankheiten des Kindesalters Leipzig 1932.

grad, datorită structurii lui temperamentale; un nevropat poate acționa normal atunci când este ferit de excitațiuni provocătoare, când acționează în situațiuni prielnice.

Expunerea de până aci a fost făcută în scopul de a-i urma metode de diagnosticare a diferitelor psihopatii și nevroze, precum și terapia pedagogică respectivă, preocupări ce cad în sarcina educatorilor. Despre acestea în numerele viitoare.

GH. ANIȚEI

Problema înapoiașilor mintali ¹⁾

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Invățământul făcându-se și prin vorbire, e necesar ca educatorul să cunoască și starea auzului la copii, pentru a ști care din ei nu are auzul normal, adică care din ei nu aude bine sau aude numai cu o ureche. Anchetele făcute în Germania au constatat că abia 25% din școlari au auzul normal. Binet consideră ca surzi numai pe acei cari așezați în fundul clasei nu aud vocea profesorului. Intensitatea, înălțimea și timbrul vocilor nu se poate măsura decât cu aparate speciale. Examenul auzului se face cu mai multă greutate decât cel al vederii. După mai multe încercări neisbutite, cu ceasornice, diapazoane, ba cu alte obiecte sunătoare, s'a ajuns a se stabili că cea mai bună metodă pentru măsurarea auzului este metoda dicteului, adică dicitarea compusă din vorbe fără legătură și din cifre, făcută cu o voce

¹⁾ Inceputul în No. 5 - 6 - 1936.

potrivită și bine supravegheată. Examenul pentru a fi mai sigur, se repetă încă odată sau de două ori și după numărul mediu al greșelilor, învățătorul clasifică elevii și-i așează în bănci, potrivit clasificării obținute. (Pedagogia de d. D. Teodosiu). Se mai obișnuiește a se măsura auzul și cu ajutorul ceasornicului obișnuit, astfel: toți elevii sunt trecuți într'o altă sală de clasă sau afară în curte. Se așează ceasornicul la capătul unei scânduri gradată (insemnată din jumătate în jumătate de metru) pusă orizontal pe capetele a două bănci; iar la celălalt capăt al scândurii copilul apleacă una din urechi, cealaltă fiind astupată. Copilul nu știe că la capătul invers al scândurii este ceasornicul. În timp ce ascultă, se apropie ceasornicul de ureche pe scândură. Se notează apoi distanța la care se află ceasornicul, în momentul când copilul l-a auzit bine. Răspunsurile examinării auzului se notează cu calificativele: f. slab, potrivit, bun. f. bun. E mai de preferat metoda dicteului deoarece s'a constatat a fi cel mai obiectiv cât și prin faptul că pe când cu ajutorul ceasornicului se face individual necesitând deci timp mult, cu metoda dicteului se face colectiv, necesitând un timp foarte scurt. Biervliet e de părere ca auzul să se constate prin vorba învățătorului, că pe acesta trebuie să-l audă elevul. Tot Biervliet cere ca în școală să se facă educația și a celorlalte simțuri. Dacă luăm de exemplu pielea ea nu este numai organul pipăitului, cum s'a crezut până în timpul din urmă, ci pielea este organul a patru grupe de simțuri: al durerii, al căldurii, al frigului și al pipăitului. Simțul tactil se măsoară cu metoda estesiometrică, aplicată întâiu de Weber la Leipzig. S'a stabilit că diferite cauze, dar mai ales oboseala intelectuală, face să varieze senzația tactilă. Pentru măsurarea simțului temperaturii și al durerii D-rul Toulouse și N. Vaschide au construit niște aparate zise: termo-estesiometre, pentru temperatură și algeziometrul, cum este al lui Cohn în Franța, pentru durere. Deoarece pipăitul poate înlocui chiar vederea, dintre toate simțurile, simțul pipăitului este cel mai important din punct de vedere educativ.

Simțul gustului se măsoară cu diferite soluții: zaharate, acre, etc. Simțul olfactic se măsoară cu olfactometrul. Simțul muscular, fiindcă ne dă stări directe despre greutatea corpurilor, joacă un rol capital în educație și deci trebuie constatat. Funcția simțului muscular se măsoară cu sterio-estesiometrul, aparat, produs tot al doctorilor: Toulouse și N. Vaschide. Biervliet în scrierea sa „Pedagogia experimentală“ spune: „Educând copiii simțurile pe cât ne va fi posibil, vom contribui să le dăm copiilor înainte de toate reprezentări precise și profunde și vom lucra în acest fel direct, spre a le asigura superioritatea intelectuală, căci un spirit superior nu diferă de celelalte, decât prin aceia că el are despre toate lucrurile impresii mai clare, mai precise și mai conforme realității.“ Organismul fizic cunoscut, grație metodelor colective sau cercetărilor de laborator, psihicul ne va putea fi ușor cunoscut. În loc de a se introduce în educație tot felul de curioase sisteme, unele mai abracadabrante decât altele mai mult sau mai puțin clasice, lipsite de observații și experiențe, cel mai judicios procedeu, ar fi ca înaintea oricăror reforme privitoare la educația și instrucția copiilor, să se ia cu mult înainte, echipe de școlari și să se exercite direcțiile. Și, rezultatele așa cum vor fi indicate de fapte, va fi singurul hotărâtor. Căci, trebuie să se știe odată pentru totdeauna că: în afară de fapte probante și doveditoare, o minte oricât ar fi de echilibrată, nu poate concepe nimic temeinic (St. C-tinescu-Prob de Ped.) În ultimii ani cercetările făcute în apus pentru cunoașterea individualității fizice, au prins rădăcini și la noi. În orașele mai mari și cu deosebire în Capitală și în Școlile de Aplicație au început să se facă măsurătorile antropometrice, pentru cunoașterea individualității fizice a copilului. Aceste frumoase începuturi de cercetări vor duce la stabilirea coeficientului de dezvoltare fizică a copilului român la diferite vârste. Concluziile ce se vor trage pe baza acestor cercetări vor duce pe deoparte la stabilirea unui sistem de educație, adaptabil tineretului nostru; iar pe de altă parte va contribui la regenerarea fizică a

lui. Societatea coloniilor școlare, societatea pentru combaterea tuberculozei la copii, eforia spitalelor civile, cercetășia, străjeria. premilităria, institutul de educație fizică, etc., caută toate, dar absolut toate să contribuie la întărirea biologică a neamului nostru.

ILIE GRUIA

Imaginația în creațiile artistice și descoperirile științifice.

Mulți întrebuintează termenul de imaginație, dar nu toți îl iau în sensul lui adevărat. Chiar și psihologia folosește acest termen în două sensuri deosebite.

Se zice despre cineva că are imaginație atunci când reproduce fidel, colorat, cu relief și cu lux de amănunte imaginile înregistrate de memoria sa.

Alții înțeleg prin termenul de imaginație posibilitatea spiritului nostru de a da la iveală creații noi, ca rezultat al combinării elementelor memoriale cu elementele luate din realitate. Acesta este sensul adevărat al imaginației și spre deosebire de prima imaginație reproductivă, aceasta se numește imaginație creatoare sau constructivă. Cuvântul „creatoare“ trebuie luat într'un înțeles relativ, pentru că nimic nu este nou în acest fel de imaginație, ca elemente componente ale creației. Materia în sine nu se poate crea. Ceiace este nou e numai forma ce rezultă din această combinație, formă verosimilă sau fantastă, dar materia rămâne aceeași. Elementele competente în creațiile de orice natură sunt luate din memorie sau realitate și combinate de imaginație, dând naștere la noi stări de conștiință. Nu există creație în care să nu fie elemente din realitate. Se poate ca aceste creații să nu aibă

corespondent în realitate, dar descompuse în elementele componente, fiecare este cunoscut de noi. Sirena cu corp de femeie până la șolduri, iar restul corp de pește, nu există în realitate, dar descompusă în femeie, plus pește, fiecare element își are corespondentul său. Centaurii din mitologie, chimera cu cap de leu, coadă de balaur și trup de capră, eroii din basme și povestiri fantastice, sunt creații imaginare, combinații de elemente memoriale cu elementele luate din realitate. Iată dar ce se înțelege prin imaginație și ce este nou în creație ca produs al imaginației.

Pentru a funcționa imaginația creatoare presupune existența unei stări sufletești care se cheamă „disociere” și care nu este altceva decât puterea pe care o are spiritul nostru de a desprinde din lanțul de asociații anumite imagini percepute. Ceiace face posibilă această deslăpărire, declanșare sau desprindere, este faptul că anumite imagini nu sunt continuu și permanent asociate în aceeași înălțare. Dacă noi am fi perceput culoarea galbenă numai în legătură cu aurul, verdele cu iarba, desigur că n'am putea separa aceste imagini; deci disocierea n'ar fi posibilă. Dar, pentru că albul a fost perceput în legătură cu zăpada, bumbacul, vata etc, galbenul cu frunzele de toamnă, verdele cu frunzele pomilor, sau în alte combinații, noi putem să desprindem din acest lanț culoarea respectivă și s'o asociem în alt șir de idei. Ce sunt metaforele, personificările și comparațiile din operele literare, decât gândiri prin analogie, disocieri și asocieri de elemente dând naștere la noi stări de conștiință?

Procesul disocierii e ușurat și de insuficiența memoriei noastre, care separă prin uitare amănunțele de esențial, care e păstrat timp mai îndelungat. Dacă aceasta e o disociere naturală și involuntară, spiritul nostru poate disocia voit, intenționat, căci sunt persoane cu memorie f. bună, care rețin deopotrivă atât amănunțele cât și esențialul. Astfel de comparații voite avem în „Seara” lui G. Goșbuc.

Roșii ca o lună nouă
Ai tu hainele subțiri,
Iar pe tâmplele-amândouă
Porți, strălucitori de rouă,

Trandafiri.

„Un cer de stele dedesupt
De-asupra cer de stele
Părea un fulger ne'nterupt
Rătăcitor prin ele“

(Eminescu, *Lucefărul*)

Comparațiile și metaforele în poezie n'ar fi posibile fără puterea de a gândi prin analogie. Astfel avem :

„Pe un deal răsare luna
Ca o vatră de jeratec.“

(Eminescu, *Călin*)

„Și era una la părinți
Și mândră'n toate cele
Cum e fecioara între sfinți
Și luna între stele.“

(Eminescu, *Lucefărul*)

„Și-avea o fata, fata lui
Icoană în altar s'o put“

La închinat. (Coșbuc, *Nunta Zamfirei*)

Literatura noastră e plină de astfel de comparații, personificări, gândiri prin analogie, ca rezultat al disocierii.

În creațiile artistice și descoperirile științifice mai e nevoie și de prezența unor factori, cari după Th. Ribot, sunt trei ; 1. Un factor afectiv, 2. intelectual și altul de natură inconștientă, inspirația.

Factorul afectiv este sentimentul de plăcere pe care-l încearcă matematicianul și chimistul în cursul căutării unei formule, poetul, când scrie, omul de știință care se jertfește pentru o idee. Simțirea face să fiarbă imaginația ; ea este trambulina care aruncă pe

artist în domeniul creațiilor. N'avem decât să ne gândim că de multe ori sentimentul erotic a fost dinamismul creațiilor poetice. Fără factorul intelectual creația ar fi posibilă, dar n'ar fi suficientă. Sunt legi fizice și chimice care trebuiesc bine stăpânite de cineva, pentru a da la iveală invenția. Al treilea factor, în mecanismul imaginației creatoare, este inspirația. Oricecâteori este vorba de o creație artistică sau descoperire științifică, se invocă prezenta inspirației. Asupra inspirației părerile sunt împărțite: Unii susțin că ea este o iluminare subită, ca o stare sufletească în care ideile apar în minte brusc, pe neașteptate; alții din contră, susțin că inspirația este etapa ultimă a unui proces de îndelungată gândire, muncă și experiență. Uneori inspirația apare la început și atunci ea este urmată de experiențe pentru verificarea exactității principiului enunțat; alteori apare la sfârșitul unei munci îndelungate și unor cercetări minuțioase. Lui Newton i-au trebuit 16 ani până să descopere legea gravitației. Lui Darwin, o viață întreagă, până a ajunge la descoperirea legii selecției naturale. Leonardo da Vinci a făcut 3000 de schițe până a ajunge la cel mai perfect și expresiv cap de cal existent în pictura clasică. Insuș Goethe spunea că-i trebuiau ani de zile pentru a verifica opera ce părea că este produsul unui moment.

Sunt cazuri când inspirația apare deodată, fără legătură cu acțiunea întreprinsă, când artistul era preocupat de alte lucruri decât problema ce-l interesa. Inconștientul, acel rezervor al conștiinței noastre, a lucrat și deslegat problema dând iluzia artistului că inspirația este produsul unui moment. Incântat peste măsură și îmbătat de succesul neașteptat, plutește într'o lume de dincolo de hotarele realității, atribuind totul pe seama unei muze, unei mâini nevăzute ce-i poartă de grijă, dar nu se gândește că fără preocupările anterioare conștiente ale minții sale muza ar fi fost mai puțin generoasă. Din exemplele pe care ni le pune la dispoziție istoria artelor se vede clar că inspirația este produsul unei munci conștiente sau unei preocupări de natură

inconștientă, dar în niciun caz produsul unei întâmplări. Astfel imaginația creatoare cu mecanismul său, disocieră, sentimentul, factorul intelectual și inspirația, joacă un rol determinant în toate creațiile de orice gen. Fără imaginație totul s'ar reduce la o simplă reproducere a fenomenelor naturale, de multe ori neînțelese, iar progresul n'ar fi posibil, învârtindu-se în mijlocul aceluiași legi imuabile. Imaginația creatoare, ca o facultate de prim ordin în viața sufletului, trebuie cultivată pe baze reale, spre a nu cădea în fantezism. Copilul trebuie pregătit pentru viața reală și nu pentru visare; deaceia balanța preocupărilor noastre ca educatori trebuie să incline spre realitate, obișnuind pe copil să observe totul în mod obiectiv și să creadă, căci acesta este sensul adevărat al școlii active.

N. GHERLAN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nimic nu e mai urît decît un moșneag care nu are cu ce să dovedească că a trăit, decît mulțimea anilor.

Seneca.

Copiii învață bunătatea dela natură, iar răutatea dela oameni.

N. Iorga.

România nu are alt ocrotitor decît pe Dumnezeu și sabia sa.

Mihail Kogălniceanu.

Adolph Ferrière.¹⁾

Adolph Ferrière aparține unei familii de protestanți francezi, cari s'au stabilit la Geneva de aproape 200 ani și cari au avut drept ocupație ceasornicăria și preoția. Strămoșul său a fost preceptorul d-nei de Staël, șef de institut și directorul colegiului din Geneva; bunicul său a fost capelan peste închisori, cu rolul de a contribui la reeducarea celor pierduți moralmente, iar tatăl său, medic renumit, făcea parte încă din 1884 din Comitetul Internațional al Crucii Roșii, al cărui vice-președinte a fost. El fondă în 1914 secțiunea de ajutorarea pentru civili pe lângă agenția de prizonieri de războiu și a fost medic, psiholog și psihoterapeut necontestat, precursor în unele privințe al psihologilor moderni, cari se ocupă de subconștient.

S'a născut la 30 August 1879 la Geneva. Studiile liceale și universitare le-a făcut în orașul său natal, urmând colegiul clasic, iar la universitate ascultând Zoologia cu Emile Yung și în 1898 și 1900 participând la lucrările Laboratorului de Anatomie comparată.

Încă din timpul colegiului își manifestă nemulțumirile sale profunde față de organizarea învățământului și programele încărcate peste măsură și incapabile să le suporte sufletul elevului. Aceasta l-a făcut să declare și să jure așa cum amintește E. Peeters în revista

1) Din lucrarea: A. Ferrière „Trei pioneri ai educației noi” ce va apare în traducerea d-ului Dr. N. Crețu.

Isvoare: „Adolph Ferrière” de Paul Meyhofer și N. Günhing. 1929.

Minerva din Ostende (în anul 1911) că el nu se face niciodată profesor.

Suferințele din timpul de școală l-au făcut să caute alte drumuri decât pe cele bătute atât în materie de educație cât și de instrucție. Natura sa vie, creatoare, intuitivă și hotărâtă l-au scos din făgașul vechilor metode și nemulțumirile dela Colegiul Calvin l-a făcut să croiască drumuri noi și luminoase pe care sufletul omenesc mergând să găsească în mod natural și plăcut lumina și îndrumarea necesară. Vocațiunea sa de pedagog s'a afirmat din copilărie, căci fiind cel mai mare dintr'o familie numeroasă, trebuia să poarte grija fraților și verilor săi. La 14 ani fondă un club alpin de copii, al cărui președinte și călăuzitor experimentat a fost.

La 17 ani a fost ales președintele unei societăți literare, alcătuită din băieți și fete, cu care jucă piese de teatru și colaboră la diferite reviste literare. Când îi căzu în mână cartea lui Ed. Demolins intitulată „*In ce constă superioritatea Anglo-Saxonilor*“, fu atras de capitolul privitor la școlile din Abbotsholme și Bedales, școli noi și ca concepte și ca metodă.

În 1900 află că Hermann Lietz avea să deschidă școală după modelul celor din Abbotsholme, în Germania, la țară — Ilseburg — și se duce să cunoască pe acest apostol al educației noi și să-i urmărească metoda de lucru și planurile sale de ansamblu.

Lângă Lietz rămase multă vreme și contribuă cu tot entuziasmul și cu toată înalta sa competență la ridicarea frumoaselor locașuri de educație din Ilseburg și Haubinda. Prietenia lor rămase curată și neturburată până la moartea lui Lietz.

În 1902 contribuă alături de Frei și Zuberbuhler la fondarea primei școli noi în Elveția la Glarisegg. Fără a pierde legătura cu instituțiile de educație nouă, la organizarea cărora contribuise cu scrisul și cu fapta, Adolph Ferrière se dedică 2 ani filozofiei cunoașterii 2 ani filozofiei morale și tot atât timp filozofiei religioase. Se lasă influențat de Gourd, de I. M. Guyan și

de Hoffeding și utilizează tot vastul rezervor de cunoștințe filozofice în interesul practic al educației, jertfînd tot timpul pentru cunoașterea, stimularea sufletului de copil, pe care nimeni n'a știut să-l intereseze, să-l iubiască și să-l îndrumeze cu atîta afecțiune ca el.²⁾

Din 1913 pînă la 1920 participă la activitatea pedagogică a institutului *Ecole Foyer des Pleiades* din Blonay; dela 1920 pînă la 1921 conduse o clasă la școala nouă din Bex.

Din 1924—1926 fu consilier tehnic al școlii internaționale din Geneva, pe care isbuti s'o mute la țară, pe o proprietate a familiei sale și s'o supravegheze de aproape în mersul ei.

După doi ani de activitate aci, fu nevoit să-și îndrepte gândurile sale binefăcătoare în atâtea părți ale pămîntului, unde statul său era cerut pentru organizarea de școli, ori pentru alcătuire de legiuiri școlare.

În calitatea sa de vice-președinte al comitetului executiv al „Ligii internaționale pentru educația cea nouă,” fondată de el la Calais în 1921 și de director ajutor al „Biroului Internațional de Educație” al cărui inițiator și fondator a fost în 1925, a putut avea relațiuni întinse cu atâtea state, unde luminoasele sale îndrumări au pătruns în nouile legiuiri școlare și în noile întocmiri de educație și instrucție.

Influența studiilor biologice făcute la Universitate cum și influența tatălui său și cunoscutului învățat Theodore Flourmog îl împinseră către o psihologie genetică, atît de justificată în explicarea fenomenelor de viață sufletească; iar realizările de ordin teoretic și practic ale lui Dewey, Decroly, Lietz, Key și ale dnei Montessori îl întăriră în calea planurilor sale de pioner al educației cele noi.

La loi du Progrès și Le Progrès spirituel sunt lucrări de valoare științifică universală, care-l pun în rîndul marilor gânditori ai timpului. Cea dintîiu a fost publicată înainte de războiu (1915) și a fost primită de

2) Pieters, pag. 5.

publicul luminat ca cel mai mare eveniment științific, iar Universitatea din Geneva premiind-o, i-a conferit titlul de doctor în sociologie. Operă magistrală, ea se distinge prin claritate, rigoare științifică, și prin precizie nouă în domeniile cele mai complexe și mai obscure. Rod al unei munci de 10 ani, ea înfățișează, pe deo- parte, concepția sa filozofică despre om, univers, societate și prin minunata utilizare a științelor biologice, psihologice și sociale îl pun în rândul marilor gânditori ai timpului și despre care marele filosof Bergson a putut spune :

„Oeuvre d'un esprit net, précis, qui se paye en pas de mots.“

Convinsă de marea valoare a acestei lucrări, pentru părinți și educatori, Societatea Academică din Geneva a cerut autorului permisiunea de a o populariza, retipă- rind-o în mii de exemplare.

„Le progrès spirituel“ este o continuare a acestei lucrări și e un studiu al subconștientului, în special al celui de copil, sintetizându-se aci, cei 17 ani de curs la Universitatea din Geneva, la Institutul J. J. Rousseau și la Școala Socială pentru femei.

Activitatea sa pedagogică s'a manifestat printr'un nesfârșit număr de lucrări :

- a. Projeit d'Ecole nouvelle (1910)
- b. Transformons l'Ecole (1921)
- c. L'autonomie des Ecoliers (1921)
- d. L'education dans la famille (1921)
- e. L'Ecole active (1922)
- f. La Liberté de l'Enfant à l'Ecole active. (1928)
- g. Trois Pionnières de l'Education nouvelle (1928),

l-au consacrat ca pe cel mai de seamă susținător al școlii active din timpurile noastre.

Cu gândul curat de a ajuta inițiativele sănătoase și binefăcătoare, Adolph Ferrière se ocupă de metodele noi, pe care le analizează și le valorifică după reali- zările efective. În măsura în care e ajutat spiritul și corpul în desvoltarea lor naturală, o metodă este bună sau rea. De aceea el se ridică cu multă dreptate contra concepțiilor pedagogice care încurajează abuzul și uni-

lateralitatea. O libertate excesivă care frizează anarhia, o indeletnicire practică ce merge până la a confunda și transforma școala în atelier, o accentuare excesivă a inițiativei particulare și individuale, ca și o accentuare excesivă a inițiativei colective, sunt obiectul criticii sale negative, severă, ca unele concepții ce nu se sprijinesc pe o cunoaștere reală a sufletului de copil și a legilor dezvoltării lui.

Concepția sa pedagogică a putut-o înfățișa nu numai în lucrările teoretice, ci și în activitatea sa de catedră. La 1909 a fost numit privat-docent la Universitatea din Geneva; în 1912, profesor la Institutul J. J. Rousseau și în 1920, fu chemat să țină cursuri la Universitatea Internațională din palatul mondial din Bruxelles.

Propaganda ce a făcut-o A. Ferrière pentru răspândirea noilor principii de educație e neîntrecută; el poate fi numit apostolul concepției celei noi în educație.

În 1899 el fondă Biroul Internațional — des Ecoles Nouvelles — (B. I. E. N.) al cărui scop era să stabilească raporturi de ajutorare științifică între diferitele școli noi, da a centraliza documentele și de a pune în valoare experiențele psihologice făcute în laboratoarele de pedagogie.

Activitatea sa de documentare a fost cea mai mare și prodigioasă din câte se pot închipui. Astăzi el trimite peste 4000 de scrisori pe an și primește un număr înzecit de mare din toate părțile lumii.

Părinți și elevi, colegi din Elveția și din străinătate stau în peramentă corespondență cu marele iubitor de o nouă viață dată copilului și prin aceasta umanității.

El organizează, începând din 1912, o mulțime de internate pe care le numește Ecoles nouvelles — școli noi — definind scopul acestor instituțiuni în următoarele rânduri: „Școala nouă este un internat familiar, situat la țară unde experiența personală a copilului este baza educației intelectuale, ajutându-se de indeletniciri manuale și a educației morale prin practica autonomiei elevilor (self gouvernement.)

Programul acestor școli cu viață și organizație nouă îl expune în lucrarea sa *L'ecole nouvelle et le Bureau international des ecoles nouvelles* în 1925.

Propaganda făcută pentru acest fel de a înțelege școala depășește orice imaginație.

În 1921, Ferrière organizează primul congres internațional de educație nouă la Calais și din doi în doi ani, congresele Ligii Internaționale fondată de el au fost izvoare nesecate de lumină pentru educație și învățământ

La Montreux în 1923, la Heidelberg în 1925, la Locarno în 1927; la Elsenaur în 1929 etc. s'au discutat principiile și s'au făcut demonstrații în fapt, cari au impus până'n ultimele colțuri ale lumii, concepția activistă a școlii. A. Ferrière a mers în toate orașele mari ale Europei și a primit invitații și de peste ocean pentru ca prin conferințele sale interesante să poată lămuri principiile școlii active și să stimuleze intelectualitatea din toată lumea pentru marea reformă a școlii. Otto Glöckel, reformatorul școlii austriace l-a primit la Viena cu o strălucire de care puțini s'au învrednicit în viață și în cuvântarea sa omagială, între altele i-a spus: „Elveția este patria lui Rousseau și a lui Pestalozzi.

„Acestei tradiții Ferrière îi adăogă farmecul francez și profunziunea germană.“ Diplomații divid popoarele și opera lor e sterilă; pedagogii le unesc și opera lor e rodnică. Ferrière ne-a adus bucuria și impulsul pentru o muncă din ce în ce mai nouă. În ziua, în care toată lumea va fi de acord asupra valorii metodelor fondate pe psihologia copilului, viitorul omenirii va fi asigurat.“ Adolph Ferrière a fost și la noi și e cunoscut prin lucrarea sa „L'École active“ tradusă de dl. I. G. Marinescu, Insp. General școlar, în 1925.

Fără îndoială că opera gigantică a lui Ferrière s'a pulverizat în toate părțile lumii și a pătruns ca o binefăcătoare influență în legiuirile statelor, în organizarea institutelor de cultură și educație, în alcătuirea cărților de școală, în formularea de programe școlare, în dis-

ciplina vieții internatelor și efectele binefăcătoare se resimt pe fiecare zi.

Concepția sa activistă are o nuanță, ce nu poate fi lăsată neremarcată. Fără a disprețui curentele promovate de sistemul Dalton, Winetka și Kerschensteiner și fără a nesocoti munca atâtor îndrumători contemporani către o reformă adâncă a școlii, el alege o cale netedă clară și ușoară, pe care i-o înlesnește pe deoparte psihologia genetică; iar pe dealtă parte i-o luminează sociologia cari fixând pe copil în timp și spațiu, îi dă rolul și locul pe care trebuie să-l ocupe în angrenajul vieții sociale.

În special recunoaște în Kerschensteiner pe gânditorul profund, care a dat o însemnătate deosebită muncii și a realizat în școala bavareză cea mai frumoasă reformă școlară. Într'un capitol consacrat marelui reformator bavarez îi analizează concepția și asupra școlii active numită de el „Arbeitschule” și nu ezită, ca după laude binemeritate, să întoarcă condeiul și să critice sistemul, arătându-i cu o rară competență, lacunele. Iată cum se exprimă în această privință Ad. Ferrière:

„Criticile mele vor fi pătrunse de admirația pe care o deșteaptă în sufletul cititorului imparțial, impunătorul edificiu, care e gândirea filosofică, socială, psihologică și practică a reformatorului bavarez. Aceste critici vor fi cu atât mai prudente-zice el ... cu cât cunosc întinsa sursă documentară, care e formată din nenumăratele școli ce le prezidează.

(Va urma)

Dr. N. CREȚU

Cursurile dela Câmpulung Muşcel.

X. Din domeniul pedagogiei ne-a conferenţiat şi ilustrul nostru preşedinte Dl. D. V. Ţoni — afară de orele de discuţie liberă despre care vom reveni mai târziu — despre „Şcoala primară din alte ţări“, afirmând că mai în toate statele înaintate — în cece priveşte şcoala şi copilul — statul priveşte această chestiune cea dintâi, atât ca supraveghere cât şi ca susţinere. Răsboiul a creiat noutăţi în toate domeniile. În Turcia, Kemal Paşa a creiat o viaţă nouă, care în cea mai mare parte se datoreşte şcolii. În cele mai multe state înaintate, problema localurilor şcolare au atins punctele culminante. Aşa în Suedia, Norvegia, Italia etc. s'au edificat localuri monumentale, prevăzute cu strictul necesar până la cele mai mici amănunte : clase corespunzătoare, cu mobilier diferit dela clasă la clasă — după vârste şi după împrejurările locale — săli de gimnastică, cu amfiteatre, cu băi şi bazin de innot, unde elevii se obişnuiesc cu acest sport, cu solariu, unde-şi fac lecţiunile odată cu băile de soare, cu bibliotecă, cu ateliere, cu ghirlande şi cu loc pentru diferite plantaţii. Unde găsim la noi asemenea localuri? Serviciul sanitar este organizat aşa de logic, că medicii lucrează împreună cu învăţătorii la alcătuirea fişelor individuale şi fac orice consultaţiuni gratuit. În Germania există şcoli în aer liber — Waldenschule — unde copiii sunt transportaţi cu autobuzele la cine ştie ce depărtări. Aci ca şi alte ţări copii sunt trimişi cu miile în colonii — în munţi ori la mare — la aer. Italia a trimis într'un an peste 400.000.

Invăţământul: Metodele active sunt puse cu adevărat în aplicare. Se lucrează cu copiii în grupe pe zi, la o singură materie — nu după programa analitică — şi sunt îndrumaţi la diferite experienţe, din care să deducă singuri cauzele şi efectele. Aşa în Elveţia la şcoala Mariei Albert, copiii au înfiinţat singuri o sonerie în timp de 4 săptămâni. Băncile le erau aşezate împrejurul clasei, pe lângă pereţi şi fiecare era liber să-şi împodobească banca

după plăcere cu diferite deseme și fotografii. Noi nu avem școli pentru debili, pentru suferizi, p. inapoiți, etc. Pe lângă fiecare școală sunt clase de inapoiți și supra-dotați. În Cehoslovacia se dă o deosebită atenție bibliotecilor școlare și bibliotecilor populare, cu cărți potrivite, unde sunt îndrumați de a-nume învățători călăuzitori. Cărțile sunt bine întocmite și f. eficiente. Muzele sunt frecventate de școlarii din toate părțile țării, transportați gratis cu trenul sau cu mașinile.

În Danemarca sunt clase de sculptură și de desemnuri după sculptură, în Franța concursuri pentru talentați. Cursul complementar se deosebește fundamental de cel de la noi.

Educația în afară de școală. Să vezi biblioteci pentru elevi în Suedia, Danemarca, Norvegia, Elveția — avem și noi una la București — cu localuri pentru meditație, librării pentru copii; case de cultură, unde se urmărește o adevărată selecționare: prin clase de desemn, cl. de muzică, cl. viitorului inginer, cl. exploratorului, parcuri pentru copii, terenuri de sport, teatre p. copii — noi n'avem nici unul — justiția p. copii, etc.

Învățătorii se bucură și ei de multe favoruri ce le stau la dispoziție, pentru înmulțirea cunoștințelor, p. căutarea sănătății, p. ușurința călătoriilor și cu salarii în cele mai multe cazuri incomparabile cu ale noastre.

Pentru noi toate astea se reduc la câteva ore de biruocrație la bunul plac al cine știe cărui director din minister; rămânându-ne ca prin noi înșine — prin asociație — să ne complectăm după posibilitate, aceste lipsuri.

XI. D-na Alexandrescu Eliza — București — ne-a vorbit despre — "Desemnul ca mijloc de educație la copii — afirmând că omul preistoric obișnuia foarte mult să convorbiască prin gesturi și prin semne. Fröbel a introdus în școală desenul pe hârtie cadrilată și punctată, procedeu condamnat de o mulțime de anchetatori. Începând dela 7 ani, copilul se apropie de realism care nu este întocmai ca al adultului, căci conține o mulțime de elemente invizibile. Ex: o casă o vede cu toate obiectele din ea și numai cu timpul se dezvoltă în el realismul vizual. La 11 ani, copilul pierde f. mult din gustul de a desegna. D-na Arture Perlais dela institutul J. J. Rousseau din Geneva, după o experiență de 30 ani, cere ca educatorul să sugereze prin elementele necesare desenului, toate sentimentele superioare. Prin transparența hârtiilor combinate li se va da noțiunea de formarea culorilor, iar pentru jocul umbrelor a inventat niște cercuri, prin care a demonstrat lumina și întunericul. Mișcările elevilor nu trebuiesc neglijate. Recomandă apoi desenul din memorie, din natură, din imaginație, precum și expoziția desenelor în permanență.

Prin această conferință încheie seria conferințelor pedagogice urmând cu din celelalte domenii.

XII. D-I Prof. Gh. Tașcă — Iași — un mare cunoscător în materie economică, ne-a ținut 3 conf. bine documentate, chestiuni necesare unui învățator — despre „Doctrina economiei individualiste, despre cooperatie și despre problema monetară.“ — Între altele D-sa spune că pentru economiști nu există graniță națională. Dela revoluția din 1848 individul și-a dat seama că viața lui e mărginită în spațiu, deci a căzut doctrina economică individualistă, luând naștere fel de fel de asociații și sindicate în toate domeniile. Singurul neasociat a rămas țăranul român, care nici azi nu se poate bucura de onoarea colectivului, socialului, etc. Noi trăim aproape de o catastrofă economică și avem de suferit nașterea unei lumi care va veni. — Moneda n'are nici o importanță. Națiunea e bogată dacă are cantitate mare de forțe productive a bunurilor de consumație. Compară în preț 1 kg. lână cu 1 kg. postav, de unde deduce necesitatea industrializării; să ne lucrăm materia brută la noi, să nu dăm 10 zile de muncă agricolă pe una industrială, fapt căruia i-se atribuie sărăcia din țările agricole.

Prin improprietățile starea țăranului român nu s'a îmbunătățit, din cauză că a fost exploatat în procesul de schimb. Altă cauză este lipsa capitalului, pe care înainte îl aveau marii proprietari prin banca națională.

Cooperatia este imperativul vremii, căci prin ea s'ar putea strânge produsele la centrală, de unde producătorul să primească ca avans cel puțin prețul minim actual, iar ulterior restul până la prețul vânzării. E mare deosebire între cooperatism și socialism, spune D-sa, când statul devine proprietar, iar lucrătorii retribuți. Arată apoi istoricul, procesul de schimb și felul cum s'a ajuns la monedă, pentru ușurința comerțului atât intern și mai ales extern.

XIII. Tot din domeniul economic ne-a vorbit — D-I. Prof. universitar Ghiulea — Cluj — despre „Principiul asigurărilor“, afirmând că bunurile omului sunt: viața, puterea de muncă, și averea. Moartea este un fenomen natural, ale cărei cauze normale sunt: boala și accidentele. Bunurile materiale au și ele o mulțime de cauze, pentru pierderea și distrugerea lor. Agricultorul este totdeauna fatalist, căci oricât de bună i-ar fi recolta, nu speră până nu-i culege roadele. În caz de pierdere de bunuri — ale unuia — mai mulți membri în asociație pot să-l despăgubească cu ușurință. În vechime era legiferat acest lucru. Iată dar necesitatea de asigurare. Arată apoi cum s'ar putea forma asemenea societăți de asigurare rurală pentru vite, incendii, recoltă etc. după modelul societăților cooperative. Asigurările sunt de două feluri: asig. sociale și asig. individuale. Termină prin concluzia că țărănimă noastră, din lipsa acestor asigurări, produce o mare pierdere atât societății, cât și statului, care ar trebui să dispună obligativitatea asigurărilor — fiind un imperativ al timpului — cel puțin

pentru grindină, vite și accidente de muncă, rugându-ne să orăm elevii în acest sens.

XIV. D-1. Prof. Lăpădatu — București — în conferința sa economică ne-a vorbit despre „Pasiunea muncii“ spunând „că omul nu trebuie să stea sub timpuri“ — după afirmațiunea cronicarului M. Costin — ci timpul să stea sub conducerea omului. Tineretul este chemat să ridice slava țării, conduși de noile principii ale muncii, din punct de vedere economic. Orice muncă mobilizează pe om, care trebuie făcută cu conștiinciozitate și cu speranța sigură de reușită.

Voința trebuie să stăpânească, printr'o muncă pasionată, reproducerea speței omenești.

Scopul să ne fie : făurirea independenței statului nostru din toate punctele de vedere. Pasiunea muncii este podoaba oamenilor mari, a fost la Greci un Pericle, Socrate, Herodot etc. Viața omului stă în copilăria sa (ex. Musolini) Ne recomandă cooperarea școlară cu scopul de a desvolta spiritul economic la copii, apoi ne-a expus următoarele statistici pe state : 1. cooperativele școlare, unde statele Unite este cea dintâi, iar România a 28-a ; despre capital pe cap de om, unde Belgia este I-a, iar România a 29-a și în fine despre raportul capitalului în proporție cu populația, în care România este ultima.

P. VIȘOIU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Educația este ceea ce rămâne când tot ce a fost învățat în școală se uită.

Emerson.

Fericirea e ca un ecou: îți răspunde, dar nu vine.
Carmen Sylva.

Fă-ți datoria oricând; totdeauna va fi cineva care să te vadă: tu însuși.

N. Iorga.

Plan de lecție

Intuiția — „Rața“

Material intuitiv : o rață, ouă de rață, câteva firimituri și boabe de porumb, mai multe planșe cu deseme din istorioarele ce se povestesc în cursul lecției, planșe cu deseme-caricaturi. Copiii au lut sau plastilină.

Trebuie să spunem dela început că toate lecțiile ce se țin la clasă I și II sunt mai anevoioase

— copiii fiind mai greu de stăpânit. Deaceia ele vor fi bine pregătite și bine conduse pentru ca atenția copiilor să fie menținută prin interesul continuu ce-l va deștepta fiecare lecție în parte. Pe lângă acest lucru, la intuiție, se va lăsa o mare libertate copilului de a-și spune și el gândurile și tot ce știe în legătură cu subiectul — iar obiectul ce-l avem de intuit să fie prezentat în natură. În acest mod copiii își vor forma simțurile, își vor îmbogăți vocabularul, își vor însuși o limbă frumoasă și corectă.

Cu ce vreți să începem ziua de astăzi ? . . .

Știm că numai la povești vă gândiți! Bine, dar ora întâia nu-i pentru povești! Eu sunt de părere să cântăm ceva frumos! Ce cântec vă place mai mult? Bine, cântăm „Cățeșul“

*Când Mops era mai mititel
Eu mă jucam cu el.
Acu-i mai mare și-i mai rău
Și latră tot mereu :
Ua, ua, ua, ua, ua . . .*

Ați cântat foarte frumos. Nu știu dacă poeziile pe pe cari le-ați învățat, le mai știți tot așa de bine! . . . Cine vrea să spună poezia : „Copilul și rața“ ? (Cel ce spune iese în fața clasei), Tot poezia aceasta, dar să vie și o fetiță s'o facă pe rața. Cei doi se întâlnesc și spun :

*Copilul : Rață, rață rațișoară
Unde mergi pe ulicioară,
Lipa, lipa legănată
Și așa frumos îmbrăcată ?*

*Rața . . . Dă-te frate la o parte
Căci eu merg pe aici departe ;
La moară colo'n vale
Ca să-mi caut de mâncare.
Peste noapte ți-oiu oua
Oușor pe seama ta.*

*Copilul : Dacă nu te ții de vorbă,
Te taiu și te fac cioarbă.*

În felul aceasta clasa se înveselește, copiii sunt voioși și lecția poate fi plină de viață. Voi ați văzut o rață ? Unde ? Cum era ? (Copiii spun pe rând tot ce știu și au văzut.) Ați prins vreodată o rață ? Iată eu am prins una și v'am adus-o aici s'o vedeți toți. (Copiii sunt adunați în jurul propunătorului ; ei vor privi pasărea cu mult interes și bucurie.) Vă e frică de rață ? Atunci apropiați-vă mai mult ; incetul să n'o speriați că fugă . . . Priviți bine și spuneți cu ce este acoperit corpul ei ? Puneți mâna și neteziți frumos penele și puful ! Cum sunt la pipăit ? Știți ce fac mamele cu penele și puful de rață ? Să întrebați acasă pe mama din ce sunt făcute pernele ! Dar alta e minunea cu aceste pene . . . Într'o zi stăteam pe malul apei și mă uitam la un cârd de rațe care se jucau, alerga, se vârău pe sub apă, înotau ca niște pești ; când ieșeau afară penele lor erau tot așa de uscate ca și când n'ar fi fost în apă. Cine spune, de ce nu se udă penele de rață ? (Copiii își dau diferite păreri și sunt întrebați, pe rând.) Vedeți că nu știți totul despre

ea. O să vă spun eu. Pielea raței — mai ales spre coadă — are multă grăsime pe care o împrăștie cu ciocul pe toate penele. Ați văzut — pe mal — cum se ciugulesc cu ciocul? Ce credeți că fac? Găina are asemenea unsoare? Ce se întâmplă cu ea dacă intră în apă? Iată știți ceva nou despre rață! Acum să ne uităm iarăși la ea! Care-i capul raței? Ce are la cap? Cum se uită rața în sus? Cine o pândește de acolo?

Puneți mâna pe ciocul raței! Cum este la pipăit? Ce formă are? Seamănă cu a găinii? Ce culoare are? Ați văzut cum mănâncă? Să-i dăm câteva boabe de porumb și câteva fărâmituri! Pe care le mănâncă mai ușor? (Copii fac haz văzând rața mănâcând) Care e gâtul? Incetul ... nu străgeți prea tare că nu se mai poate răsuffla, se înăbușe ... Pe ce se sprijină corpul ei? Cum merge rața? (lîpa, lîpa legănată.) Dar pe apă cum merge? Cine-i ajută la înotat? Cum dă ea din picioare? (Copii arată cum dă rața din picioare când merge pe apă.) Cu ce seamăna picioarele ei? Ce are între degete? Pipăiți! Prin ce sunt legate degetele? Ghiarele sunt tot așa de puternice ca la găină?

Pe unde trăește? Mai sunt și altfel de rațe? Cine a văzut rațe sălbătice? (Copii povestesc tot ce știu: descrieri, întâmplări, cum trăesc.) Care din ele sboară mai bine și mai sus? Dece? (Copiii și dau diferite păreri.) Ce foloase ne aduce rața? Uitați-vă aici avem câteva ouă! Seamăna cu cele de găina? (Copiii compară din amintire.) Oare înăutru ce are oul de rață?

Vreți să stricăm unul? (Se strică un ou pe o farfurie pentru a fi văzut și conținutul lui.) Știți voi din ce ies puii de rață? Bine, dar cine le clocește? Cum sunt bobocii? O să vă spun o întâmplare cu o cloșcă — găină și bobocii de rață.

Era o zi frumoasă de primăvară. Cloșca ieșise cu pușorii ei dragi la plîmbare. Ciuguleau pe ici pe colo câte un firisor de iarbă, câte o semîntă, până ce au ajuns la gărlă. Cât ai clipi din ochi pușorii, numai cât pumnul, s'au și avîntat pe apă. Cloșca a rămas pe mal cloncănind îngrijorată că și-a pierdut copilașii pentru

totdeauna. Ii chema mereu cu glasul ei de mamă, se apropia de gărlă, alerga în toate părțile, încerca să ajungă la ei, dar nu putea face nimic.

După câteva timp rățișoarele ieșiră din apă, dar pe malul celălalt. În zadar le striga mereu biata mamă cu glas rugător, ele n'au ascultat ci s'au depărtat și mai mult. De sus, din înălțimi, pândea însă dușmanul cel mare al puilor. Știți care e? Da, un uliu mare care se învârtea mereu deasupra, a observat cum s'au depărtat bobocii de lângă cloșcă. Odată s'a repezit în jos ca o săgeată, drept în gămada de rățișoare. Vai ce nenorocire!... Cloșca, speriată, a sburat peste gărlă și alerga să-i scape de pericolul morții. Era însă prea târziu căci uliul se depărtase cu puiul în ghiarele lui mari și puternice. Ceilalți s'au ascuns repede sub aripile mamei și tremurau ca varga. Abia atunci au simțit ei că numai lângă mama lor și ascultând de ea pot fi în pază bună. Credeți că s'au mai depărtat de cloșcă? Puteau să scape de dușman? Cum? Uitați-vă pe acest tablou! Ce vedeți? (Se arată un tablou cu scene din povestire.) Vouă vi s'a întâmplat vreo nenorocire când n'ați ascultat de mama? (Copiii spun diferite întâmplări)

Ce pasăre am văzut astăzi? Pe unde trăește rața? Ce foloase avem de la ea? Cu ce se hrănește? De ce nu i se udă penele? Cum trebuiesc îngrijite rațele? Cine mai spune poezia „Copilul și rața”? Scoateți plastilina albă să facem un ou de răță! Copiii lucrează oul având modelul pe masă. Propunătorul observă, dă îndrumări, ajută, incurajează. Oul este ușor de făcut! Să vedem acum cum putem face câte un boboc! Ce culoare ne trebuie? Să-l faceți așa cum se vede când merge pe apă fără picioare. Eu o să fac o rață mare și o să pun în jurul ei puii pe care-i faceți voi. Astfel lecția se termină voioasă și cu multă activitate din partea copiilor.

IAON COMĂNESCU

Cooperativele școlare și casele de economii.

Lupta cultural-economică ce se dă astăzi între popoare și neamuri cu atâta inverșunare și patimă fătărnicită spre a pregăti-desigur-pe cea a vărsării de sânge de mâine, trebuie să ne prindă și pe noi în hora ei. De bunăvoie și cu toată căldura iubirii desinteresate, a naționalismului nostru românesc, să pășim pe frontul luptelor păcii, pregătind ziua urgiei ce va să vină(!?)

În intrămarea noastră social-economică-pentru o independență — economiile și cooperativele școlare sunt chemate să ne dea, cu mult succes, avântul și puterea realizării. Sunt printre cele dintâiu, în măsură de a pregăti și forma armata de neînving a luptătorilor pentru întăetate sau dreptul la viață.

Cooperația românească este prin excelență rurală. Trista experiență ce-o avem în această materie, a făcut să prindă prea puțin — în pătura rurală mai ales, din cauza lipsei de înțelegere a țăranului, dar în special a conducătorilor, cari n'au fost la înălțimea chemărilor; iar crahul economico-financiar de după războiu, jalnica situație a depunerilor, au dus și mai mult spre indiferentism. Deaceia, astăzi, neîncrederea cu care sunt privite orice încercări de felul acesta, lucru, ce ne obligă a ne îndrepta privirea către cei ce sintetizează aspirațiunile viitorului, nădejdea noastră de mâine, către copil.

Școala fiind societatea în mic, cu disciplina și legile ei, va avea, în primul rând, grija de a da deprinderi și sădiri de însușiri prețioase și necesare viitorului cetățean. Aceasta, atât în interesul individului, cât și al societății, a națiunii.

Existența unei cooperative școlare e motivată nu numai din punctul de vedere didactic, educativ și instructiv, ci mai ales economic și național. Cooperativa — sistemul cooperatist — e imperativul vremii, căci e singura instituție ce are la bază lozincă de a sădi economia, unirea și morala, pentru formarea adevăra-

tului cetățean. Iată indicii ce ne-au determinat la înființarea asoc. cooperative de educație și instrucție practică, cu numele de „Albina“.

Cooperativa noastră însă, a izvorit dintr'o necesitate impusă nu numai de programa analitică, ce prevedea pentru cl.VII a contabilitatea, dar mai ales era o creație a mediului și împrejurării, a socialului în care am făcut să trăiască elevii prin complexul activităților libere și variate (soc. de lect. „Mugurașul“, conducerea de sine a clasei, străjeria s.a.) Simțeam lipsa acestei asociații după prealabila constatare, că-i splendidă ideea de a organiza întreaga viață școlară pe principiul cooperatist. De aceea'n ședința soc. de lect. „Mugurașul“ — din 21 Sept. 1935 — ținută sub presidenția elevului Gh. Brătfălean cl. VII a și în urma expunerii convingătoare — cu pilde din viața locală mai ales — s'a hotărât cu unanimitate înființarea unei coop. școlare. Era încă un pas pe calea realizărilor și solidarității noastre.

La 25 Ian. 1936, adunarea generală de constituire, formată din cei 37 membri, procedează la alegerea comitetului (cons. de adm. etc.), ce au fost trimise apoi, spre aprobare, centralei — București.

Din ele extragem: Scopul societății este:

a.) Să ajute școlai prin toate mijloacele ca să ne formeze pentru viața socială în care vom trăi mai târziu.

b.) Să sădească în sufletele noastre iubirea aproapelui și simțămintele frumoase.

c.) Să ne facă cooperatori desăvârșiți.

d.) Să ne fructifice economiile, să ne procure toate materialele, rechizitele și cărțile necesare nouă ca elevi, și să ne valorizeze produsele ce vom obține din muncile făcute de noi laolaltă.

Am început apoi a ne procura articolele de primă necesitate, vânzându-le la'nceput — cu prețul de cost aproape. Am dat astfel lovitura de grație comercianților locali, cari până atunci ocaparaseră întreg comerțul de rechizite școlare, ce-au ajuns la prețuri îngrozitor de mari și insuportabile pentru elevi.

Primul am școlar s'a încheiat astfel:

Activ:

Cassa	1467,80 Lei
Mărfuri	1029,80 „
<hr/>	
Total:	2496,80 Lei

Pasiv :

Capital social	332 Lei
Depuneri spre fructificare . . .	1556 „
Fond de rezervă	123 „
Profit	485,80 „
<hr/>	
Total:	2465,80 Lei

Profitul acestui an s'a repartizat astfel :

Abonamente	160
Material didactic	40
Fond filantropic	33
Divizul	252,80

S'a abonat rev. „Albina“ și „Dim. copiilor“, înființându-se în acelaș timp și o bibliotecă a soc. de lectură, la care s'au mai adăugat și cele 50 de broșuri primite din partea „Astrei“ desp. Band, bibliotecă ce-a fost dată în seama elevului bibliotecar (Șt. Oltean cl.III.) Dividentul s'a adăugat la capitalul fiecărui asociat, proporțional cu timpul și capitalul vărsat. Din fondul filantropic, am recompensat cu premii, munca și silința colegilor săraci, dar destoinici, oferindu-le caiete și rechizite, în mod gratuit. Deasemenea, la câțiva elevi săraci li s'a plătit intrarea la o ședință de „modelaj“. Tot din profitul coop. s'a cumpărat materialul necesar, din care apoi elevii au confecționat stative pentru flori în clasă.

Intr'o dimineață Insp. glă. a sănătății publice, după o inspecție făcută elevilor, și în urma unor constatări nu prea îmbucurătoare, ne propune cumpărarea unei mașini de tuns. Natural c'am împărtășit în totul minunata idee, ce a fost în urmă aprobată și de Comitetul Cooperativei. Am rezolvat astfel și chestiunea tunsului, ce ne-a pricinuit atâta necaz, realizând chiar și un frumos câștig.

Tot cu ajutorul elevilor membri am putut colecta capacele de chibrite necesare spre a primi o minge Woley-Ball, amenajând complet arena în acest scop.

În obiectivul nostru intenționăm a ne aproviziona și cu dulap pentru instalarea „farmaciei școlare“, a bibliotecii etc., precum și procurarea unei antene de radio (aparatură îl avem, pentruca elevii să aibă posibilitatea de-a asculta „ora copiilor“ și „ora străjerilor“ din fiecare săptămână.

Culegerea de plante medicinale și serbările școlare nu vor lipsi din programul nostru, în scopul adunării de fonduri ; iar cu începerea viitorului an școlar sperăm s'ajungem la înțelegere cu Soc. Coop. „progresul“ din Târgu-Mureș, pentruca cărțile, rechizitele și tot ce e de lipsă unui școlar, pentru această regiune — să fie procurate prin coop. noastră.

Înțelegând importanța netăgădnită a cooperației, care se bazează pe spiritul de economie, unele țări (ex. Franța) au început o grandioasă campanie de programe cooperatiste, precum și introducerea ei în școală sub formă de coop. școlare. E adevărat că și la noi s'a legiferat această chestiune, dar prea puțin s'a înfăptuit.

În ce privește, „cassele de economii școlare“ suntem și-aici. „, așa cum suntem. O recentă statistică pe profesiunea depunerilor C. de Ec. postale din Jugoslavia, arată că în fruntea deponenților acestei casse, stau elevii (60%). Dar ceva și mai impresionat: în Suedia, la o populație școlară de circ. 700.000 elevi, există un număr de 658.489 elevi deponenți. Iată ce se face și cum se lucrează în alte țări; nu numai prin legi, ci și cu fapte. Motivul că România se găsește la un nivel atât de scăzut sub raportul economiei (circ. 3,5 miliarde) se datorește și slabei desvoltări a depunerilor școlare până în prezent.

Semnificația zilei de 31 Octombrie, declarată de „sărbătoare a economiei“, va trebui să fie înțeleasă; ea ne dă în mod oficial prilejul de-a'ntări și desvolta în copii simțul de economie, pentuca astfel să se redea țării, tăria și bunăstarea de care are nevoie. Căci, „economia înseamnă formarea de capitaluri, adică înseamnă chiar independența economică a României, din care izvorăște și neatârarea politică a statului.“ Faptul acesta a făcut să ia ființă (tot prin soc de lect.) pe lângă coop. șc. „Albina“ și o cassă de economii. Ideia expusă în mod concret, a fost primită cu multă însuflețire, mai ales că aveam un teren bine pregătit. Astfel, în mai puțin de două luni, au ajuns la 48 membri, cu depuneri pe librete și foi de economie — în valoare de 860 lei, iar într'o ședință am rămas uimiți de curajul câtorva elevi ce-au luat hotărârea eroică și plină de adânc înțeles, de a depune în casetă cel puțin un leu pe fiecare săptămână.

Primul pas — și cel mai greu — a fost făcut. Copiii sunt mândri de ceace pot să realizeze, și e o emulație de nedescris, e poate — pentru prima dată când simt și ei că sunt „proprietarii“ unor bunuri!

Întreaga conducere e în mâna lor, învățătorul rezervându-și dreptul de-ai controla. Elevul, cu mâna lui își scrie numele pe foaia — ce rămâne la el — lipește timbrele, iar la complectare, se duce — cu învățătorul — la of. poștal spre a și-i trece în libret. Cassierita din cl. VII, aleasă de copii — conduce registrele, are asupra sa cheia dela casetă, condica de corespondență, iar în ședința soc. de lect. în e rezervat în punct, pentru a face darea de seamă, elogiind pe depunători și indemnând pe ceilalți să ia exemplul.

Noul sistem de ec. șc. este simplu, intuitiv și atractiv; operațiile foarte lesnicioase. Depunerile se fac cu mare înlesnire, restituirea cu toată promptitudinea. Nu există nici o piedecă pentru depunător de a-și ridica banii, atunci când dorește. Scopule însă, să-i păstreze cât mai mult, dacă-i posibil până la majorat. E adevărat că, banii depuși sa C. E. C. au o dobândă mult mai mică, decât dac'ar fi depuși la coop. dar avantajul stă în putința de a-i ridica când vrem, îndeplinind în acelaș timp o operă de înaltă valoare națională.

Nu un fapt impus să vadă elevii în actul de economie, ci din potrivă, o înțeleaptă măsură de prevedere, convinși fiind că astfel își pregătesc o viață mai ușoară... Și toate le vor îndeplini când vor găsi în dascălul lor, dragostea și devotamentul părintelui ce face totul pentru fericirea copilului său. Exemplul muncii, al cruțării și cinstei, trebuie să fie încontinuu expus în fața copilului, căci nu e de ajuns să fi eminent la catedră, ci trebuie să te bucuri și de o incontestabilă viață morală. Să ai în vedere, că cel care te judecă și apreciază — mai întâiu și mai bine — este elevul, și el îți va da certificatul cel mai obiectiv.

Inițierea unei coop. șc. și casse de economii înseamnă o frumoasă activitate extra — școlară. Inovația acestora trebuie să preocupe pe toți bunii pedagogi, ce urmăresc formarea caracterului elevilor și pregătirea lor pentru viață. Prin ele, vei da școlai un puls nou, contribuind în aceeași vreme la marea operă de consolidare social — economică și de formarea a capitalului național.

Atunci când elevul — membrii ai cooperativei — pe lângă certificatul de absolvirea cursului primar complet, va mai avea și un libret de economii, și-o gazetă abonată, vom putea spune că am făcut ceva în cariera noastră, au contribuit la unirea sufletească a neamului și întărirea lui.

Așa să facem!

IACOB VESCAN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nu este altă zăbavă mai de folos în viața omului decât cetitul cărților.

Miron Costin

Universul e un cerc al cărui centru e pretutindeni iar circumferința nicăieri.

Pascal

Naționalismul nostru.

Cercetând frământările sociale, prin cari a trecut omenirea în decursul lungilor milenii, cari îi alcătuesc istoria, vom desprinde următorul adevăr (în ce privește, formele de existență“, pe cari le-au trăit popoarele:) după un regim de exagerată libertate urmează un regim de exagerată îngrădire a libertății (care poate merge până la tiranie.) Nu s'a putut încă creia „forma de existență“ universal valabilă, care să asigure o fericită dezvoltare a societății, fără ca aceasta să simtă nevoia unei schimbări, unei primeniri. Și credem că nu se va putea creia niciodată, din cauza adevărului enunțat mai sus. Aici nu ne ocupăm de construcții abstracte, de state ideale, cari s'au născut, au trăit și au murit în scâfârlia cutărui mare gânditor. Acest adevăr îl putem ușor verifica: după feudalismul Evului Mediu, în care libertatea masselor era ca și inexistentă, a urmat răsfățata democrație, în care această libertate a atins apogeul, încât e pe cale de a se transforma în anarhie (aiurea s'a transformat deja și tinde, ca o buruiană rea, să se întindă în toată lumea.)

Din fericire instinctul de conservare al câtorva neamuri (mai robuste) s'a trezit la timp, pentru a opri omenirea de a se prăbuși în brațele anarhiei, care ar aduce năruirea întregii noastre civilizații, creiată, prin munca eroică a mii și milioane de oameni, în decursul veacurilor.

Aceste neamuri — prin conducătorii lor — s'au înclștat în voinicească luptă cu exagerările democrației.

Și, în parte au reușit. În aceste state — state naționaliste — drepturile masei sunt considerabil reduse și — curios dar adevărat — fără ca aceasta să se opună, să protesteze. Trăim, sau cel puțin suntem martorii (noi, neamul românesc) următorului paradox: individul consimte de bună voe a renunța la o parte din drepturile și libertățile sale, în favorul colectivității (e adevărat că această benevolă renunțare presupune un sănătos instinct de conservare, o largă înțelegere a vremurilor, o fanatică dragoste de neam — câștigate în urma unei intense și metodice educații, sau impuse de împrejurările grele prin cari trece neamul respectiv.)

Atitudinea eroică, dărză a acestora a avut puternice repercusii asupra tuturor țărilor, silindu-le să ia o poziție de aprobare sau desaprobare.

Nici neamul nostru n'a rămas străin de aceste vii frământări. Incremenitele ape ale sufletului românesc au început să freacă. Frământările de aiurea ne-au silit să ne ațintim privirea asupra destinului românesc. Ce-am fost? Ce suntem? Ce trebuie să fim? Ce-am făcut (în trecut?) Ce facem? Ce ar trebui să facem?

Ce-am fost? Am fost un neam oropsit de soartă, bătut de toate vânturile și furtunile sociale (dar cu rădăcinile adânc înfipte în acest scump și sfânt pământ în cât nimic și nimeni nu le-a putut smulge.)

Ce suntem? Suntem un neam mare și puternic, cu bogate resurse spirituale, dar pe cari nu ni le-am prea manifestat, din cauza lipsei de curaj și — uneori — din indolență.

Ce ar trebui să fim? Ar trebui să fim ceia ce au fost strămoșii noștri (Dacii și Romanii;) să ne scriem pagina rezervată nouă în istoria lumii.

Ce-am făcut? Am luptat cu toate vânturile și furtunile sociale, până când ne-am recăștigat libertatea.

Ce facem? Incepem să ne trezim la realitate (până acum am dormit pe laurii gloriei.)

Ce va trebui să facem? Să ne scriem pagina noastră de istorie.

Aceasta nu vor putea-o face acei cari au trăit alte vremuri, nici acei cari ne conduc astăzi. Vor face-o acei cari, astăzi, își călesc sufletul și inima la flacăra dragostei de neam: *tineretul*, în creșterea căruia se zămislESC și cresc toate reformele sociale. Ori, numai printr-o reformă socială se va putea revoluționa, transforma, renaște sufletul neamului. Și, această schimbare nu se va realiza, în nici un caz, în cadrul democrației. Transformarea de care vorbim a început deja și ea ne va da mai curând sau mai târziu — *România eroică*.

Noi nu putem susține că în trecut Românul nu ar fi fost naționalist — ca să zicem așa. Am susține o absurditate. Da! A fost naționalist, numai că naționalismul lui nu se aseamăna cu al nostru.

Naționalismul de ieri era un naționalism de import, pe când cel de azi țășnește din adâncul spiritualității românești. Idealul de viitor al generației dela 1848 era prezentul națiunii franceze, germane sau engleze. Ceia ce nu e cazul generației tinere de azi. Idealul generației dinaintea de războiu ere *unirea*. Al celei de azi este creație proprie, originală, în toate domeniile de manifestare spirituală și materială.

E adevărat, au fost și în secolul trecut câțiva vizionari, cari au privit problema naționalismului românesc așa cum o privim noi. Dar aceia sunt prea puțini și nu au izbutit a-și răspândi ideile în păturile mai largi ale poporului, pentru a-l urni la faptă. Dintre aceștia vom aminti pe; Mihail Eminescu, Caragiale, A. C. Cuza, N. C. Paulescu, N. Iorga, etc. și în special pe cel dintâiu, care, de alt fel, este considerat azi ca părintele naționalismului românesc.

Naționalismul de azi — căruia i se mai spune și „românism“ izvorește din sufletul și pământul românesc. El poate fi comparat cu un voinic și falnic stejar, care începe să absoarbă cu sete, din adâncuri, *seva românească*. El este propagat cu o fanatică stăruință, de către o sumă de ziare, reviste și cărți. Dintre cele dintâiu vom aminti doar de santinela neadormită a neamului românesc: „Universul“. Dintre reviste vom aminti doar

două (pe cele mai temerare:) 1. „Gândirea“ și „Sfarmă piatră“. Nici când srisul românesc n'a dus o luptă mai eroică (în slujba unui nobil ideal,) nici când n'a răscolit mai adânc virtuțile străbune, nici când n'a potențat mai mult latențele românești, și în sfârșit, nici când acest scris n'a îmbrăcat o haină mai sărbătorească, mai originală, ca cel răspândit de aceste reviste. Majoritatea eseurilor din aceste două reviste sunt adevărate monumente de limbă literară și conțin numai... sevă românească.

Cărțile, prin cari s'a încercat a se contura fizionomia viitorului stat român, sunt: „Naționalism și democrație“ de Aurel Popoviciu, „Naționalismul constructiv“ de Pompiliu Nicolau, „Puncte cardinale în haos“ de N. Crainic“ și „Românismul“ de Rădulescu — Motru. Vom poposi o clipă lângă cele două din urmă. N. Crainic se atășează cu trup și suflet pe lângă concepția fascismului. Ne grăbim a preciza că nici nu i-a trecut și nici nu-i trece prin minte a imita doctrina fascismului, așa cum a conceput-o și realizat-o Mussolini în Italia. El vrea ca acest fascism să fie adaptat la realitățile sociale, politice și culturale ale neamului (lucru care implică o radicală schimbare a instituțiilor de bază ale statului). Cu alte cuvinte, acestui fascism obișnuit i se zice naționalism, fie constructiv, fie creator — să-și aibă rădăcinile înfipte în spiritualitatea neamului nostru. În statul preconizat de N. Crainic se urmărește promovarea elementului românesc, ținta supremă fiind crearea României românilor și numai a Românilor. În lupta sa N. Cr. se reazemă pe tineret al cărui dascăl de fiecare clipă a fost și este. N. Cr. se leapădă de democrație, căreia îi aplică o voinicească lovitură, sub care părăe din toate incheieturile.

Rădulescu Motru în al său „Românism“ nu se ridică contra democrației ca N. Cr. El concepe un stat în cadrul democrației, mai precis în marginile democrației. Atenția s'a se oprește asupra țăranului, care formează 80% din populația țării. Ca și N. Cr. și R-Motru cere modificarea principalelor instituții ale statu.

lui, ca : biserica, școala, instituțiile economice, etc. dar această modificare trebuie făcută în așa fel ca el să satisfacă aproape exclusiv nevoile materiale și spirituale ale țaranului.

După cum vedem naționalismul nostru are la bază : gând românesc și faptă românească și urmărește, prin toate mijloacele, crearea unei civilizații și culturi românești. Căci se știe că numai acele neamuri trăesc în memoria omenirii — chiar după dispariția (fizicește înțelegând) lor, ca entitate socială cari au izbutit a da întreaga măsură a personalității lor, în trainice opere spirituale sau materiale.

Fulgerătoarele riposte, cari s'au dat de către întreg neamul românesc, acelor cari vor „mutilarea“ României, ne îndreptătesc să credem că biruința naționalismului nostru, a „românismului“ nu e departe.

MIHAIL MOLDOVANU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Un popor renunță la independența sa când încetează de a mai trăi, ca națiune, după legile moralei.

MASARYK

Există un bun și unic mijloc de a servi umanitatea : Acela de a te strădui pentru ridicarea patriei tale.

PAUL DOUMER

Popoarele vor fi fericite atunci când educația integrală a cetățenilor se va bizui pe adevăr și dreptate.

VASILE CONTA

„Invăţatul popă Petru din Hodac.“

Mai puţin învăţat, pe cât este numit, popa Petru din Hodac mai mult prin har dumnezeiesc decât prin înţelepciune luminează cu numele său o pagină din istoria noastră politică — bisericească din Ardeal, şi în acelaş timp cinsteşte satul său de baştină. Fiu al judeţului nostru, ascuns cunoaşterii noastre istorice învăluit fiind în pojghiţa a 234 de ani, — dela el şi până la noi, — voi încerca să evoc un fragment din viaţa sa, fragment pentru care ne întoarcem până la el. Documentul e foarte interesant şi exprimă îndeajuns starea noastră politică şi culturală la începutul sec. XVII. Meritul de a ni se fi păstrat până astăzi, e al bibliotecii mitropoliei din Sibiu, care l-a moştenit dela Dr. Horion Puşcariu, iar acesta, dela protop. Parteniu Trombitaş al Tg.-Mureşului.

Pe scurt, să încercăm dar a expune lucrurile aşa cum s'au petrecut şi cum reies din documentul scris în limba maghiară, la 15 Iunie 1704 în legătură cu acest popă valach. În comuna Sângeorgiul de Pădure (jud. Odorhei, astăzi), satul locuit din vechime de români ortodocşi şi maghiari reformaţi. Mari proprietari în această comună ruptă în două de râul Târnava Mică, grea : principele Wittenberg, ca succesor al familiei prin căsătoriile Rhedi, Teleki Samuel, Kemény Páál şi Zék Jánosé, ca urmaşi succesori de diferite grade, ai familiei Bánffy Péter.

Acetşia, pe la anul 1704 aveau o moară aşezată în mijlocul satului. Întâmplându-se în 17. 2, primăvara, o rupere de nori, apa Târnavei venind mare şi infuriată, a distrus iazul morii. În zadar fură toate încercările de a întinde brâul iazului de — acurmezisul râului ca să îndrepteze apa spre moară. „Oricâţi se apucau de lucru, trebuiau să-l părăsească, că ce lucrau ziua, noaptea apa ducea“. Prin anul 1704, tocmai pe când lucrau românii din sat la iaz (ungurii, lucraseră,) a sosit acolo un popă, Petru numit, din părţile Sas-Reghinului, din satul Györgyén Hudák (Hodac.) Din sus de iaz, trecea peste Târnava un podişor. Popa Petru,

cu traista pe spate, când fu pe pod, dete binețe oamenilor și le ură spor la lucru, apoi trecu pe aci incolo. Inșă, când se despărți de lucrători, a spus că în zadar se ostenesc ei cu legatul iazului, că până nu-l va lega dânsul, nu va sta. Nu trecură nici două ceasuri dela aceasta, și iată, veniră „Domnii curții“ cărora lucrătorii români le-a spus tot ce a zis popa Petru. Diregătorii trimiseră îndată curieri în toate părțile să afle pe strein. Popa Petru, aflat, făcu contract cu ei prin care se apucă, în mod serios, că va lega iazul.

Până aici totul ni se pare un basm — din cele ale românilor — cules și înflorit de Petre Ispirescu. Dacă n'ar exista documentul scris, așa l-am socoti.

Popa Petru, angajându-se în lucrare, s'a gândit la Tatăl cel Bun din Ceruri, pe care, printr'o fierbinte rugăciune (sfințind apa), l-a luat ca ajutor. Rugăciunile popii Petru, pe amândouă malurile râului, au domolit mâniile apei. Așa cu rugăciune și lucru, a legat iazul morii, durând tăria lui până spre a optsprezecea sută.

Reproducând mai la vale documentul în l. română (contractul dintre popa Petru și numiții grofi) se poate vedea : a) că după legile țării, românilor de religie ortodoxă, nu le era permis a zidi biserici fără învoirea proprietarului (grofului) ; b) concesiunea pământului pentru zidirea bisericii ortodoxe din Sângeorgiul de Pădure, s'a făcut numai datorită facerii iazului prin popa Petru ; c) și aceasta cu o condiție : românii ortodocși, ai căror preoți erau subordonați superintendentului reformat, dacă nu trec la reformație, să rămână în religia lor răsăriteană ortodoxă, dar să nu treacă la catolicism, care fu îmbrățișat de o parte din români ; d) recunosc în popa Petru un mare *învățat* și înzestrat cu multe daruri ; e) reformații unguri, deși urau ortodoxia noastră, totuși aveau o mare teamă de afuriseniile popilor români și nu nesocoteau puterea rugăciunilor lor : spun în contract, că să se roage iobagii și popa românesc pentru sufletele lor.

Iată și contractul încheiat, de care aminteam mai sus :

„Tot în unul 1704, ziua 15 Iunie, sub guvernul nobilei provincii, când se află ca episcop al religiei reformate Veszpremi Istvan, cinstitul domn protopop al Scaunului Mureșului din Mădăraș și ca domn primarius în scaunul județului Mureș d-nii Kereszturi János din Keresztur și domnul Bothos Imre din Süketfalva. Mărilor sale le facem cunoscut noi domnii posesori în Erdőszent-Cyörgy din moșia noastră, care o avem în scaunul Mureșului.

Noi cinstiții și de bun neam Rhédei Pál, cinstit și de bun neam Bánffi Péter, cinstită și de bun neam doamnă, Rhédei Jánosné, cu cinstiții și de bun neam fii mei împreună ; Rhédei László, Rhédei Mihály, Rhédei Sándor și cu cinstitul și de bun neam Rhédei Ferenc.

Cartea contracțională a bisericei greco — ortodoxe în Sângeorgiul de Pădure, care noi domnii posesori din Sâng de Păd. cu punctele dinpreună am dat-o : sequitur eo modo.

Mai înainte cu mare putere s'au fost apucat iobagii noștri de ridicarea unei biserici la sfatul episcopului român și doisprezece popi românești, trimițându-se cu puterea, au voit a o edifica; însă noi domnii posesori am respins pe oamenii episcopului, știind și noi acele drepturi, date dela înălțatul nostru roman și încoronatul nostru rege și principe, confirmate țării noastre și domnilor posesori vechi, după care nici unui creștin nici unui iobagin supus nu este iertat fără învoirea domnilor posesori spre rușinare și batjocură să edifice biserică românească altmintrelea fără numai cu cauție și bun înțeles.

Văzând dară noi, cum că iobagii noștri români au ridicat cu puterea lemnele bisericii de jumătate, după multă rugarea lor și cătră noi și după ce în scris au cerut dela noi însuflețitul și de Dumnezeu temătorul învățat popă românesc Petru din Hodac pe care d' mnul episcop a recomandat ca pricepătoriu și în alte meserii din afară, am conces pentru religiunea greco. ortodoxă a edifica biserică cu acea condițiune: fiindcă apa Târnavei a rupt iazul morii noastre și pentru dîregerea iazului costisitoare, nici noi n'am voi spre paguba noastră a tocni, pentruca sus numitul popă românesc Petru să dîreagă în dar (de pomană) iazul morii noastre, iară noi văzând osteneala și acest lucru bun al lui în folosul nostru, am conces și noi parte-ne, conform punctelor următoare atât onoratului și învățatului popă Petru, cât și iobagilor noștri a ridica o biserică, cu acea, că sau dânsul sau fiul său sau popa neunit să locuiască lângă dânsa.

I. *Primo.* Popa românesc să nu predice în contra religiei calvine, nici cinstitul predicator calvinesc în contra religiei ortodoxe, nici unul nici altul n'are voe oile din turma altuia ca lupul să le răpească sau amărască, nici când vor fi în slujbă domnească, nici în crăjmă, nici pe uliță, nici pe drum, cu un cuvânt, nici într'un chip să nu se dispute despre religie; iar care în convicțiunea (convîngerea) inimei nu s'ar putea odihni, acela să se bată cu lopăta peste șezut sub poartă așa, încât alții să-l ridice pe pe față pământului.

2. *Secunda.* Cinstitul popă Petru, care acuma se ține de religia ortodoxă, după credințe, să nu se abată dela religiunea ortodoxă și nici de către reformați, fără să asculte de domnul episcop reformat precum și „aprobatele“ ne învăță despre preoții românești să se aibă bine cu vecinii, după cum e scris în cartea recomandătoare despre dânsul. Dacă se va purta omenește în religia sa atât el cât succesorii săi, dacă vor voi a șede a ici precum toți aceia, cari vor rămâne pe lângă punctele acestea contraționale, vor avea audiență ca și predicatorii noștri înaintea noastră, următorilor și succesurilor noștri; iar care popă românesc se va depărta dela religia ortodoxă și dela legătura aceasta, un atare popă, nici rece nici cald revoltează împotriva noastră și pe unul ca acela renegat de religia sa, fie om de rând sau popă

românesc, nu-l vom suferi ca să locuiască în moșia noastră.

2. *Tertio*. De cumva protop. românesc s'ar abate dela religia sa și n'ar asculta de domnul nostru episcop reformat, nu-i ieste iertat a prescrie în moșiile noastre nici într'un chip, nici Domniile Sale popi românești de religie greacă, cu un cuvânt nici iobagilor noștri.

4. *Quarto*. Preotului românesc să-i fie iertat din partea păstorilor noștri a săvârși slujba dimineața mai înainte în casa Domnului, iar la vecernie oamenii noștri să meargă înainte la biserică și apoi preotul românesc de religione grecească cu iobagii noștri laolaltă în zorile de zi la Paști în nici un chip să nu se suferă strigările extraordinare și excesurile, ca niște obiceiuri ale neamului românesc“.

5. *Quinto*, Poporenii cari n'ar voi să plătească preotului român simbria sau a-i lucra în clacă sau a ajuta la biserică și la casa parohială, sau care n'ar asculta poruncile curatorului suprem, acel român să se bată bine peste șezut (ut supra signatum est) și simbria tot să i-o plătească preotului.

Noi mai sus numitele persoane domnești subscriind contractul cu limbă vie, poruncium și orânduim posteriorilor noștri să împlinească punctele acestea contractuale, precum le-am împlinit și noi în viața noastră, ca așa să se roage iobagii noștri și popa românesc de religionea ortodoxă către Dumnezeu cel viu pentru noi și neamurile noastre, văzând și dâșii dela noi obediința noastră a dreptilor posesori și tutori către Dumnezeu lăsând prin aceasta bisericii greco-ortodoxe un memorandum frumos și în secolul acesta și în viața vecinică spre mărirea lui Dumnezeu Tatăl în vecii vecilor Amin“.

Dr Ilarion Pușcariu în „Documente pentru limbă și istorie“ ocupându-se de contractul pe care l-am reprodus noi, dă ca sigură așezarea popii Petru în Sângeorgiul Odorheiului. Noi nu credem. Întâi, popa Petru era în drum spre Brașov, când lucrau românii la iazul morii. Mai mult ca sigur, după ce a câștigat drepturile, amintite, pentru biserica românească din Sângeorgiu, își va fi văzut de drum. Altceva, nu știu nimic despre „învățatul popă Petru din Hodac.“

NICOLAE ALBU

Din fugă . . .

Era într'o zi inviorătoare de primăvară. Soarele își dirija fasciile de lumină, poate cele mai alese, asupra satului clocotitor de viață și veselie. Un svon celest, adus pe aripile imaginare ale sufletului, umplea inimile oamenilor de bucuria sublimă a inoirii, a renașterii. Copiii, mai sburdalnici ca oricând, păreau niște ingeri în mișcările lor grațioase și hora satului se integra mai perfect în cadrul minunat al naturii.

Femeile adunate la vecina cea mai sfătoasă, formau grupuri, stând pe marginea pârâului, în fața porților, în tovărășia buchetelor de urzici, răsărite atât de repede și obraznic pe subt garduri. Și locul cadra de minune cu gura lor slobodă și cu comentariile lor atât de usturătoare. Oricine trecea pe drum și nu intra în vederile lor, cu pretenții de supremă judecată, forma un subiect predilect de sporovăială și mai ales de răs. Și cine ar fi putut să umble pe placul Scurtii, femeia care plânge fără lacrimi. De unde și vorba în sat : Plânge ca Scurta, fără lacrimi.

Dintre toate babele din sobor, Scurta era unica purtătoare de cuvânt a unei lumi, ce a trăit cu rușine de oameni și cu frica lui Dumnezeu. Ca să-i intri în voie, de câte ori te întâlneai cu dansa, trebuia să pomenesti numele lui Dumnezeu. Dacă, bunăoară, o întâlneai pe drum și-i dădeai binețe așa : „Bună ziua, lelé“, ea te punea la punct — te rușina, răspunzându-ți : „Da pe Dumnezeu unde L-ai lăsat ? Vai și amar de ce zile am ajuns. Așa, mai poți aștepta bine ? Deaia-și

întoarce Dumnezeu fața dela noi!" Și continua singură să bombănească, până întâlnea pe altcineva. Atât erau de usturătoare și înțepătoare observațiile Scurtii, încât oamenii au început să boteze scaii și pălămida cu numele ei. Să nu te pună păcatele să te întinzi la vorbă cu ea, că intri în gura satului, și atunci când Scurta e procurorul, mai încearcă să eși cu obrazul curat. Și e bine când ai în sat câte o sperietoare, și e bine când poți ocoli *gura satului*.

De o vreme incoace, Scurta are ce are cu domni. Este admirabil scepticismul ei sănătos față de domni. După ea, deacea e rău, că s'a domnit lumea. Purta-rea bună și conformă nu se poate ascunde în haine domnești, la sate. „Domnia“ — nobleța sufletească este un bun tot mai rar în ziua de azi. Și Scurta se tânguie de când o știu pentru vremile trecute . . .

Acuma mă fac mic și ascult la podul fantasmelor și al erezurilor. Aici se adună muierile slabe de inger, cu fel de fel de griji ascunse în sufletele lor sdruncinate. La mijloc, baba Sofia, sprijinită subț barbă în cărja ei din rădăcină din cine știe ce pom, cunoscut numai de cine-i dă putere. Sofia îți pune sufletul la loc și îți mută și buba, când ești bolnav cu trupul. Cu toate ca lelea Sofia nu este o „știutoare“, cum a fost în împrejurimi Turbă-coaia din Acăț, dar „nevoia“ satului a inzebrat-o cu puteri subpământene, de te crucești, când auzi de isprăvile ei. De ce n'o vede nime în sara de Sângiorz, când se apropie mai mult de sat ielele. Ba să crezi pe unii, că au văzut-o în hora lor.

Copiii, cuprinși de frică, trec pe lângă ea, cum trec noaptea pe lângă țintirim. E destul să-ți rădă în față, ca să o visezi 2 săptămâni. Dar acuma, de când a adus un popă pe jăritor la fata lui Ionul Surdului, să vadă dacă te mai țin picioarele în față ei.

Ca să ajungi la horă, trebuie să treci peste „podul minciunilor.“ Bine i-a zis, cine i-a zis așa. Acesta este locul de adunare al bărbaților, și de câțiva ani se discută aici numai „politică“ adică orice problemă nouă, fie și de alt ordin decât strict politic. „Politică“ în gura

lor a ajuns să fie tot ce e mîncinos sau incontrolabil.

Bunul simț și scepticismul frate cu inerția îi ajută să trecă cu bine peste orice tentație a politicianului ce, din păcate, nu poate fi distins încă de celelalte direcții bune ale progresului.

Alături de pod, o salcie seculară. Tulpina ei su-
cită și răsucită, și crengile ei, ca jucăria unui demon,
poate să însemne mai bine ca orice torsul sufletului
satului nostru de azi. Mizeria sufletească, azi este mai
acută ca oricând. Erezurile duc încă viața bună cu
instituțiile spirituale ale satului . . .

. . . . .
. . . . .

Chiotele de bucurie ale tinerilor îți spulberă însă
orice îngrijorare și te fac să întrevezi icoana purificată
a satului nostru.

D. PODAR

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cronica

Luna Târgu-Mureşului (Reflexii postume)

Secţia etnografică (Muzeul regional.)

(Urmare)

Prea puţine obiecte expuse şi nu din cele mai alese. Dar câte sunt şi aşa cum sunt, ele arată în deajuns: obida, sărăcia şi primitivismul în care se sbat satele din preajma Murăşului. E drept că nu toate, dar cele mai multe.

Plugul de lemn din Căcuel, grapa de stejar din Râpa de jos, oalele de lut nestrunjite şi fără smalt din Fîlea şi Petriş n'au crede că sunt făcute recent, ci le-ai lua drept produse din epoca migraţiunii popoarelor, când fierul servea doar la făurirea armelor ucigătoare, sau a obiectelor de mare preţ. Zadarnic uzinele: Calan, Nădrag, Reşiţa, Astra ş. a. m. aruncă pe pieţile ardelenne hecatombe de unelte plugăreşti şi maşini agricole, românului nu-i îngăduie punga să se apropie de ele. El rămâne încă la sapa şi plugul lui de lemn, pe care singur şi le meştereşte, mai bine sau mai rău, după cum l-ajută mîntea.

Cum e plugul, aşa-i şi lucrul câmpului! Trudă nemăsurată, sudori istovitoare, zăbavă şi zăduf, roboteală fără preget din zori şi până în noapte, şi rezultatul care este? 30 de mîerţe la hectar, grăunţe seci şi neghinoase, ori păpuşoi necopt. Vlaga scumpului pământ al ţării o sug buruienile şi mărăcinii. Plugul de lemn tras de gloabe flămânzite, abea răcăie pământul. Grăul îl bate rugina, păpuşoiul păleşte sub arşiţă, pentru-că „mânia Cerului pedepseşte răutatea oamenilor“ sau „solomonarii şi vârcolacii au legat ploile“. Superstiţia explică totul şi ori ce rău e pus în sarcina puterilor nevăzute. *Lăzile pentru păstrat grăul* (susăile) adesea frumos încrustate şi afumate, sânt de dimensiuni foarte reduse pentru că pâinea e un „lux“ la masa săteanului şi hrana lui de toate zilele, rămâne tot mămliga cu fasole (făsoii fiartă în ceain, la vatră deschisă (mai curând părjolită şi „afumată“ decât fiartă). Şuştarele pentru muls vaca, oaia sau capra îndemănatăci cioplite din fag noduros, au însă un mare neajuns;

nu prea se pot spăla și cu timpul prind un nesuferit miros de acid lactic care coroslește laptele. „Copchii“ însă îl mănâncă și așa! Ploștile murășene sunt admirabile obiecte de podoabă, uneori măestrit înflorite cu maci și trandafiri. Ele însoțesc pe „nun“ și mire când pornesc prin sat pentru a invita „nuntași“ la ospăț. Fiecare invitat trebuie să guste din plosca cu vin ce i se întinde de mirele, gătit cu păuni la pălărie și basmale multicolore. Cine ar îndrăzni să rufeze această gustare? Noroc că sătenii murășeni își „spală“ și desinfectează des gura, altfel și-ar fi silă să duci la buze plosca din care „suge“ tot satul, (Ferească Dumnezeu de siprocheți . . . !)

Iată și voluminoasa oală pentru fiert varză la nuntă! Ea e mândria gospodinei. Cu cât e mai veche și mai poroasă cu atât e mai „bună“ și mai gustoasă „gălușca“ ce fierbe în ea! De ce oare? Poate . . . pentru-că de câteori a fost pusă în funcțiune, de atâtea ori pereții ei poroși au absorbit (a luat vamă) din grăsimea conținutului. Odată ajunsă la saturație, oala începe să restituie din grăsimea acumulată noilor fierturi, astfel că varza, sau fasolea fiartă în această oală miraculoasă, va avea acca aromă specifică cu care se „fălește“ gospodina.

Cam aceiaș explicație pentru *cratița de lut* negrită de fum ce stă în trei picioare pe vatra deschisă. Ce jumări (păpărae) delicoase și ce plăcinte (scoverzi) minunate ies din pântecul ei, când acestea se coc deasupra cărbunilor (tăciunilor) aprinși, dar fără flacăra! Ce păcat că săteanul murășan nefiind prea mare gastronom, asemenea bunătăți nu gustă decât la zile mari, ori la lăsarea postului! Cu ouă se plătește doar dijma comunală, ierbăritul, popitul, moșitul, văcăritul, tutunul, rachiul și alte necazuri.

Foarte multe *sălăriți* (solnițe) din lemn, îndemănatoc cioplite în fel de fel de forme. Dar *zaharnița* lipsește cu totul, pentru că și zahărul nu prea e prezent în bucătăria săteanului. I se spune „miere“ sau „niere“ poate că altădată se întrebuița mierea de stup pentru îndulcirea aluaturilor, sau rachiului. Dar decând consorțiul Rothschild a înălțat fabrică de zahăr la Tg.-Mureș, au dispărut și stupii, dar nici zahărul n'a pătruns în hrana plugarului murășan.

Un *buctum* lung de peste 2 metri din Toplița-Română, amintește *tuloicele* moșilor din armata Iancului. Azi servește, mai rar, la adunarea ciobanilor răsleți. Mai des se întrebuițează cornul la scoaterea caprelor dimineața și la speriatul „dihăniilor“ de către „gonași“ la vânatoare. Dar cea mai bună întrebuițare i se dă cornului ca păstrător al ierbii (prafului) de pușcă. Astăzi însă când vânatul a ajuns un „sport domnesc“, cornul de praf împodobește doar muzeul etnografic, iar haitele de lupi vizitează, destul de des, satele. Vânatul, adică fauna trebuie ocrotită!

Frigările de oțel călit, par mai degrabă sulite din vremurile de bejenie, cari au făcut pe Horea, Cloșca și Crișan să zguduie lanțul. Ingenioasa rășniță cu pietre silicioase, cu grăunți de corindon, cu schelet de stejar, cu roți dințate și de transmisie cioplite din lemn, merită toată atenția și o deosebită cinstită pentru născocitorul necunoscut.

Dar morile, mai mult sau mai puțin moderne, de pe apa Mureșului au scos din circulație rășnițele bătrâne și industria morăritului ajunsă în mâni iudaice, stoarce multă vlagă din truda poporului, ce-și macină viața între cărciuma lui Herșcu și moara lui Burăh. Bine că cel puțin acum, s'a mai făcut o lege a morăritului!

Ostile de pescuit, primitive instrumente de străpuns crapul și știuca, mai ales în lunile de fecundație, când se apropie de mal spre a-și depune icrele, grație legii de reglementare a pescuitului, au fost scoase din circulație și servesc doar la uciderea cârțițelor, nu tocmai așa de păgubitoare agriculturii.

Imblăcii au și ei din ce în ce mai puțină căutare. Ei fac să se piardă și multe grăunțe și prea multă vreme, apoi reclamă o muncă istovitoare și plicticoasă. Asemenea vânturătoarele. O, dacă fiecare sat ar ajunge să-și aibă batoza sa!

Patul (pătucul, păcelul) ca și aproape întreg mobilierul (hodorogele) din casa românului poartă pecetea străinismului, după cum am văzut și la expoziția D-lui prof. A. Popp. Noroc că în loc de pat în cele mai multe case se află o improvizație de lavite și scânduri, acoperite cu strujac de cânepă umplut cu paie de ovăș, peste care se pune invelitoarea (țolul, velința) țesută în războiul din casă și înflorită sau vărgată mai cu seamă în culori naționale. În acest muzeu s'a rătăcit un pat ungueres cu lafele (tulipan) de la Huedin. Acest pat curios are niște picioroaie de un metru și jumătate. Asemenea paturi am văzut și la Cerghid. Ele servesc mai mult ca podoabă, sau mai bine ca suporturi pentru șireagul de căpătaie (perine) ce se urcă până la grindă. Adevăratul culcuș al săteanului e așezat între cuptor (sobă, vatră, cămin, ploapten) și perete. Părinții deoparte și copiii, ori cât de mulți, de cealaltă parte a cuptorului. Se pun atâtea scânduri ca să încapă toți. Cui îi dă mâna să poată avea o odaie separată a copiilor? Și la ce bun, când sănătatea neamului e așa de nesdruncinabilă? „Dumnezeu îi crește zdraveni și frumoși ca brazii, ori prin câtă mizerie și suferință vor străbate“!

Cremenea și amnarul stau și ele ascunse aici la muzeu, nu mai atarnă la brăul săteanului. Chibritele lui Krüger (ghiusele) le-au luat locul. Ce Dumnezeu? Suntem doar în secolul al XX-lea și scăpărarea cu cremene și iască e preistorică. Ce minune! Krüger cărui i-am concesionat chibritele noastre, s'a sinucis de acum 5 ani, iar chibritele lui se mai aprind la noi pe cutia lor

tricoloră și astăzi și vor arde încă multă vreme. Ele ard însă și banii noștri !

Linguri de lemn de toate mărimile și pentru toate treburile. Românii sunt cei mai îndemânateci cioplitori ai lingurilor. Și le vând aproape pe nimic. Un leu sau 2 lei bucată. Dealtfel toate produsele săteanului român sunt uimitor de ieftine. El nu știe sau nu vrea să-și prețuiască munca. Ori mai degrabă, nu poate să vândă mai scump, pentru că dacă indeletnicirea lui ar fi bănoasă, ar practica-o și alții. Așa s'a întâmplat cu oalele.

Fragmentele de vase romane, ca și acele din evul mediu, dovedesc că primii olari în Transilvania au fost românii. Repede însă această meserie, rentabilă pe atunci, a trecut la sași, mai apoi la săcui și la unguri. Tradiționala cană ardelenască de care Sașii ori Săcuii spun că e a lor, nu-și află continuitate ori asemănare, nici în Flandra, locul de origină al Sașilor de la noi, nici în stepele Ungariei.

Ouăle înconciate dovedesc un gust decorativ de o rară finețe.

Costumul Național. Aci trebuie să ne oprim mai mult, descoperind în fața strălucitelor dovezi de gust, de hărnicie, de simț practic al româncei. Dar este oare și județul Mureș, în privința costumului, așa de vrednic de laudă. Cum sunt bunăoară : Sibiu, Lugoșul, Târnavele, Brașovul s. a. spre a nu vorbi de județele de peste Carpați, Argeșul, Muscelul, Câmpu-Lung, Romaniași, Olt. Se pare că în această privință suntem în scădere ! Din aproape 200 sate câte are județul nostru, doar vre-o zece se mai pot mândri cu costumul lor național. Dar și acolo începe să degereneze, sau chiar să dispară.

Cauzele pot fi : lenca, luxul, snobismul, dar mai ales străinismul. O spune așa de frumos Eminescu :

„Din Boian la Vatra-Dornii
A umplut omida cornii
Și streinul te tot paște
De nu te mai poți cunoaște !

O inițiativă demnă de cinste, a luat D-na Dr Dandea, de a regenera portul românesc în satele murășene. Sarcina e nespus de grea, pentru că săteanul e cam refractar îndrumărilor ce vin de sus. Odată spusei unei fete din Ruși — Munți care purta un frumos costum românesc : „De ce porți ghete de lac, opincile ți-ar sta mai bine“ Ea răspunse supărată : „Știu eu că Dornilor le e necaz că le luăm portul lor !“

Poate-că în privința aceasta ar putea face ceva învățătorii și mai ales învățătoarele, impunând mai întâi copiilor de școală să poarte costum național tipic și potrivit fiecărui sat.

Să nu se îmi teze însă costumele existente în alte părți, pentru că ceace impresionează mai mult la costumul românesc, este tocmai nesfârșita lui varietate. Afară de aceasta ar trebui să se elimine ornamentica străină de pe cojoacele, șerpărele și pieptărele bărbătești. Apoi să se oprească cu desăvârșire, portul opincilor jidovești nesănătoase, făcute din resturi de gumă, care strică tot aspectul îmbrăcăminții. Să se revină la opinca de piele, estetică, sănătoasă și ușoară.

I. C. MURĂȘANU

Informațiuni.

Ministerul Educației Naționale anunță că examenul de înaintare la gradul II al învățătorilor se va începe în mod irevocabil — în ziua de 20 Aprilie a. c.

Din inițiativa d-lui Inspector General Dr. N. Crețu s'au făcut intervenții la București pentru ca examenul de definitivat — ce urmează să aibă loc în luna Aprilie a. c. — să se țină în orașul Tg.-Mureș. După câte suntem informați Ministerul Educației Naționale va fixa centru de examinare în orașul nostru, urmând ca aici să se prezinte și învățătorii din județele învecinate.

În urma invitației din partea *tinerimii Române* din Tg.-Mureș, D-l *I. M. Nestor* — șef de lucrări la laboratorul de psihologie din București — va conferența în sala mică a palatului cultural, în ziua de 14 Aprilie a. c. Conferința d-sale poartă numele: „*Orientarea profesională!* După conferință — D-l Nestor — va face un examen în acest senz cu ucenicii dela căminul „*Avram Iancu*” din localitate.

În ziua de 12 Martie 1937 D-l inspector școlar C. Iencica a ținut o conferință în orașul nostru. D-sa a vorbit despre:

„*Cultura învățătorului*”.

Au asistat un număr impresionant de învățători și intelectuali.

La Oradea Mare, conducătorii valoroasei reviste „*Familia*”, de sub direcția d-lui Samarineanu, au organizat un festival de gală, comemorând 71 de ani de când M. Eminescu a scris prima

sa poezie „De-ași avea“ în paginile revistei — condusă pe atunci de Iosif Vulcan. Deasemenea a fost sărbătorit și Cezar Petrescu ca unul ce-a făcut biografia romanțată a lui Eminescu în cele 3 romane.

Cu această ocazie s'au întâlnit la Oradea toată elita scriitorilor noștri. Au luat cuvântul D-nii: Cioculescu, Herescu, Victor Ion Popa, V. Papilian.

A urmat conferința D-lui Cezar Petrescu despre M. Eminescu și a D-lui Tiberiu Moșoiu despre Cezar Petrescu. Au citit din operele lor scriitorii: Brătescu Voinești, Zaharia Bărsan, Alex. Cazaban, Crevedia. Ludovic Daus, Mircea Damian, Alex. Hodoș, Ion Minulescu, Liviu Rebreanu, Mihail Sorbul, Octav Șuluțiu, etc.

* În curând va apare lucrarea: „Trei pioneri ai educației noi“ — tradusă din limba franceză după Adolph Ferrière de către D-l Inspector general Dr. N. Crețu.

Știința de carte a populației României.¹⁾

D. dr. Sabin Manuilă directorul Institutului central de statistică, și-a tipărit zilele acestea în extras studiul deosebit de interesant ce l-a publicat sub titlul de mai sus.

Arătările directorului institutului de statistică, bazate pe datele oficiale, inedite până azi, ale recensământului, se impun cunoscute de cât mai multă lume. Le vom da aci în rezumat.

Populația trecută de 7 ani a țării întregi a fost la 1930 de 14.485.914. iar numărul știutorilor de carte de 8.213.592. ceiace înseamnă un procent de 57 la sută.

Pe provincii procentul știutorilor de carte a fost la ultimele numărători următorul :

În vechiul regat (afară de județele Caliacra și Durostor) la 1899: 22 la sută, la 1912: 39,3 la sută, la 1930: 55,8 la sută. Populația dela 7 ani în sus a crescut în acest timp cu 42 la sută, iar a știutorilor de carte cu 260,3 la sută. Progresul mediu pe un deceniu e de 9,2 la sută. Cadrilaterul avea la 1910: 27,9 la sută știutori de carte, iar la 1930: 45,3 la sută.

1) Din No. 3267 al ziarului „CURENTUL“

În Basarabia procentul știutorilor de carte a fost la 1897 de 14,9 la sută, iar la 1930 de 38,1 la sută. Progresul mediu din câte un deceniu e de 5.7 la sută. În realitate însă progresul a fost realizat îndeosebi sub regimul românesc. În 33 de ani populația știutoare de carte a Basarabiei s'a dublat. În vreme ce populația totală a crescut cu 46,6 la sută. Analfabetismul e mare în Moldova de peste Prut îndeosebi la femei. La 1897 erau știutoare de carte dintre basarabencele trecute de 7 ani 11,1 la sută, iar dintre sătence 8,1 la sută. La 1930 știau carte dintre basarabeni 38,11 la sută, și anume: dintre bărbații orașeni ce 72,3 la sută, dintre femeile orașence 53,1 la sută, dintre săteni 34,1 la sută, dintre bărbații dela țară 48 la sută dintre țărance 20.6 la sută.

În Bucovina au știut carte la 1910 45.2 la sută, la 1930 65.7 la sută. Progresul decenial e de 10.2 (cel mai mare pe țară.) Știau carte la 1930 72.2 la sută dintre bărbații de peste 7 ani. 59.7 la sută dintre femei, 67.1 la sută dintre bărbații dela țară, 53.2 la sută dintre femeile dela țară, 84.8 la sută dintre bărbații, orașeni și 76.1 fa sută dintre femeile orașence.

În Ardeal (cu Banatul, Crișana și părțile ungurene) procentul știutorilor de carte a fost la 1930 de 67 la sută. Comparația cu situația dela numărătorile anterioare nu se poate face decât la Ardealul propriu-zis. din pricină că din celelalte județe nu a revenit României decât o parte. În Ardealul propriu-zis procentele au fost: la 1900: 41.5 la sută, la 1910: 50.5 la sută, la 1930: 68,3 la sută. La 1920: procentul a fost în jurul a 55 la sută, deci s'a realizat sub regimul românesc un progres considerabil. Au știut carte la 1930 în Ardealul propriu-zis 73.8 la sută dintre bărbații de peste 7 ani. 62.9 la sută dintre femei, 64,2 la sută dintre săteni, 74,4 la sută dintre bărbații dela țară, 58.1 dintre femeile dela țară, 88 la sută dintre orașeni, 90 dintre bărbații orașeni, și 84 la sută dintre femeile orașence.

În banat proporțiile au fost (la 1930): 72 la sută știutori de carte (cel mai mare procent pe țară). dintre cari: 80,1 la sută a bărbați. 64,6 la sută femei. 68.5 la sută în mediul rural. 77.7 la sută la bărbații dela țară. 59.9 la sută la femeile dela țară, 90.7 la sută la bărbații din orașe și 84,2 la sută la femeile din orașe. Banatul bate astfel recordul la absolut toate categoriile.

Un Apel

al dlui prof. C. Rădulescu Motru.

Cercetările de psihologie și pedagogie experimentală, se fac, în țara noastră, din zi în zi mai necesare. Pe rezultatele lor se reazamă părinții, educatorii, profesorii, sociologii și toți acei care urmăresc cunoașterea și ridicarea poporului nostru.

Cercetările au început de câțiva ani, dar continuarea lor sistematică este stânjenită de o seamă de nevoi. Statul, eu toată bunăvoința lui, nu mai poate răspunde totdeauna satisfăcător. Aceasta nu numai la noi, dar și în alte țări, cum este de pildă Italia, unde renumitul psiholog A. GEMELLI, a organizat la Milano un admirabil Laborator de cercetări psihologice, din colectă publică.

Nouă ne sunt necesare, acum, sute de mii de imprimare, numeroase aparate psihologice și antropometrice, aparate de filmat, etc, pe lângă nevoia de a susține cheltuielile de deplasare și întreținere a echipelor de lucru, care să execute cercetările în diferitele părți ale țării, atât la oraș cât și la sat. Laboratorul de Psihologie experimentală al Universității din București, a început foarte sistematic această activitate, reușind să ajungă la rezultate extrem de importante; însă, față de scopurile pe care și le propune, mijloacele de care dispune, sunt cu totul insuficiente. De aceea apelăm la publicul înțelegător, la toți acei care sunt pătrunși de rostul unei psihologii românești, la toți acei care vor să cunoască însușirile sufletești, aptitudinile și vocația poporului român, să sprijine activitatea noastră. Orice donațiune, cât de mică, va fi binevenită. Cu sumele adunate se va împlini o activitate de care vor profita toți, căci Laboratorul înțelege să pună rezultatele la dispoziția tuturor.

Donați pentru cercetările românești de psihologie! Sumele se trimit direct pe adresa Laboratorului de Psihologie experimentală, str. Edgar Quinet, Universitatea din București, cu mențiunea „donații pentru Laborator“. Persoanele și instituțiile care donează cel puțin două mii lei, sunt considerate „membri donatori ai Societății române de cercetări psihologice“.

Subscripția rămâne deschisă până la 1 Iunie 1937.

Profesor C. RĂDULESCU MOTRU

N. B.

Sumele mici se vor încredința dlui Gh. Aniței de la Școala de Aplicație din Tg.-Mureș, care este delegat în acest scop.

Cărți.

André Gide: Intoarcere din Rusia.

(Editura „Vremea“ 1936)

Cuvântul marilor gânditori valorează înfinit mai mult decât aprecierile tendențioase (în bine sau în rău) ale tuturor diletanților și care au căutat să ne facă a vedea în marea experiență dela răsărit, ori un infern, ori un paradis pământesc.

Adevărul este greu de cunoscut și mai ales greu de afirmat atunci când cel ce gândește se vede forțat a se comporta în extreme și când mitul și exaltarea pare că s'au substituit rațiunii și echilibrului obiectiv.

Lucrarea marelui scriitor francez Gide va putea fi hulită mâine chiar de cei care astăzi i-au ridicat osanale, după cum momentul și stare sufletească vor dicta, putând deasemeni servi și unora și altora și ca armă de apărare și de atac.

Ceace rămâne cert însă, este că Gide, gânditor al viitorului, în drumul său în U. R. S. S., nu se lasă orbit nici de realizările tehnice (cu produse inferioare atât cantitativ cât și calitativ), nici de marile opere în beneficiul celor mulți (cât timp alături, acelaș om este ros de cea mai cumplită mizerie) și nici de „complexul de superioritate“, noua psihoză oficială în U. R. S. S.; nu! André Gide rămâne pe aceeaș linie superioară de gândire și interpretare, în acelaș efort continuu către ideal, către sublim. Mare om de cultură și în acelaș timp psiholog de subtile nuanțe, el pune la baza oricărui efort al omenirii către mai bine, nu formele de viață, ci însăși sufletul omenesc, ca singurul element care înalță și conduce omenirea către țelurile adevăratei culturi, către cultură însăși. Celelalte: instituții, forme, legi,... nu pot și mai ales, nu trebuie să îngrădească această forță superioară și unică, sufletul, în veșnica lui svârcolire către progres. Atunci când acest lucru se produce, vine conformismul, ratarea, degradarea cea mai completă a însăși firii omenеști

Drumul către adevărata cultură nu este format din salturi uriașe și brusce, ci din acea continuă și neobosită tendință a spiritului, care înlătură în aceeaș măsură pasiunile puternice ca și

formele anacronice, — dar numai atât cât aceasta este o reală necesitate a aceluiaș suflet omenesc care își găsește puncte mai proprii de sprijin. Altfel, vine compromisul și negarea eforturilor făcute.

Se poate spune tot așa de bine că dacă nu poate exista o cultură fără libertatea spiritului, apoi ea nu poate exista nici fără o tradiție. Gide oferă atâtea exemple în lucrarea sa. Vorbind de propaganda antireligioasă din Rusia și de concesiunile actuale, autorul spune, parafrazând: „s'a aruncat copilul odată cu apa de baie. Efect al unei lipse de discernământ și asemenea a unei grabe prea mari. Că apa din baie era murdară și rău mirositoare, se poate și nu mi-e greu a mă convinge; chiar atât de murdară încât nu s'a mai ținut seama de copil: s'a aruncat totul dintr'odată fără control. Și dacă acum aud spunându-se că, din spirit de acomodare, se retopesc ciopotele, îmi e mare teamă ca aceasta să nu fie un început, ca albia să nu se umple din nou de apă murdară . . . copilul absent.“

Și mai departe, vorbind de conformismul actual în U. R. S. S., în care statul este singurul fabricant, cumpărător, vânzător și concurent în acelaș timp — și de tendința egalitară, autorul spune: „Fiecare Stat sovietic avea arta sa populară; ce a devenit aceasta? O mare tendință egalitară a refuzat mult timp să țină seamă“ Ca și cum progresul, cultura, ar consta în uniformism decretat și nu în formele variate și multiple isvorite din sbuciumul, neincetat al firii omenesti către mai propriu, mai bine și mai frumos!

Ar fi imposibil să fixezi cuprinsul acestei lucrări în câteva rânduri, căci fiecare capitol, fiecare pagină chiar, reflectă o parte din omenire în lupta ei către un ideal care se depărtează cu cât crezi că ești mai aproape de el. Viața omenirii rămâne o mare tragedie în care speranța cea mai mare alternează cu deziluzia cea mai amară, și care va avea întotdeauna nevoie de suflete de elită și de călăi.

Cartea lui Gide nu satisface curiozități ieftine și nici nu este edificatoare: în ea nu vom găsi nici laudă și nici hulă, ci realități privite de un mare suflet de artist și gânditor.

Citirea ei oferă prilej rar de meditație profundă.

DI. AL. MIRONESCU, traducătorul, a făcut un real serviciu cititorului român.

GH. ANITEI

N. Crevedia: Buruieni de dragoste roman Editura „Cugetarea“

În editura „cugetarea“ a apărut în ultimul timp unul dintre cele mai bune romane ale sezonului literar, datorit subtilului și apreciatului romancier N. Crevedia.

Scriitorul N. Crevedia nu e la primul roman. În anii trecuți ne-a mai dăruit două romane. „Bacalaureatul lui Puiu“ și „Dragostea cu termen redus“, apărute tot în editura d-lui Georges-Delafraș, având un real succes.

Dela primul roman autorul dă dovadă că posedă însușiri și calități de mare romancier.

În afară de cele două romane, scriitorul Crevedia mai are la activul său un volum de „Epigrame“, o „Antologie a epigramei românești“ scrisă în colaborare cu Al. C. Calotescu-Neicu, și un volum de poezii intitulat atât de sugestiv „Bulgări și stele“ care a fost premiat de „Sos. Scriitorilor Români“.

Ultima operă a scriitorului Crevedia e romanul „Buruieni de dragoste“, care a avut un succes rar întâlnit la romancierii timpului nostru.

Cunoaștem dela distanță scrisul D-sale. Ne-am familiarizat intru câtva cu el, citindu-l și savurându-l zilnic prin coloanele unui cotidian naționalist și prin diferite periodice literare.

Alături de Dragoș Protopopescu, -cu scrisul lui viguros, -Radu Gyr, Ion Pillat, Gregorian, Crevedia e scriitorul cel mai simpatizat de tânăra generație naționalistă.

Subiectul romanului e luat din pătura cea mai de sus a societății. Eroul principal, Trestieru, intelectual de rasă, asistent universitar, adept al doctrinei naționaliste și ziarist cu reputație, nu este altul decât autorul, îndrăgostit până peste urechi de scriitoarea Sanda Marinescu, fiica prof. univ. Barbu Marinescu.

Celelalte personaje care mișună prin „Buruienile de dragoste“ sunt în mare parte poeți, scriitori, ziarști, politicieni, cari apar aproape cu numele lor real.

Tineretul naționalist recunoaște cu ușurință în personajele romanului, admirabil conturate, pe mulți fruntași ai mișcării naționaliste, precum și pe detractorii ei, care sunt prezentați în toată goliiciunea lor sufletească.

Romanul e scris admirabil. Stilul vioiu, curgător, face pe cetitor să nu lase cartea din mână până ce nu i-a savurat și ultima pagină.

D. D. Crevedia mănuește cu o abilitate rar întâlnită în literatura, noastră, dialogul, un dialog viu, nervos și antrenant. Ai impresia că întreg romanul e un singur dialog.

Pe lângă humorul sănătos, rural, care străbate ca un zefir prin „Buruienile de dragoste“, pe lângă verva-i drăcească, găsim în romanul acesta scris cu o desăvârșită artă, pagini de adâncă analiză psihologică și mai ales imagini și pasagii de-o armonie și muzicalitate rară, care trădează pe Crevedia poetul.

„Spectacolul alb de afară ne-a amețit. Se scutura, prodigios, floarea imensului cireș al iernii acesteia, nouă și luminoasă ca o primăvară. N'am mai scos niciunul vreun cuvânt. Pe o creangă ce saluta răsând fereastra noastră, se ciuguleau, desculțe și fericite două vrăbii. Sanda s'a lipit de mine, strâns, cu teamă, de par'că aștepta un cutremur; părea că peste minunea din grădina urma să se deslănțuie un trăsnet. Avea mâinile reci ca ale unei păsări adusă de afară din frig. Ne-am privit lung, prelung, triști mi se pare. Sanda și-a mușcat iarăși gura, a înălțat din umăr, a chinuit o sprânceană și privindu-mă drept în ochi, ca o icoană, mi-a luat mâna și mi-a sărutat-o.

„Te iubesc, Petronius.... Mult, zău“....

Interesante sunt concepțiile autorului asupra femeii, care pentru unii e subiect de senzație, prezentând femeia ca pe ceva de.... ocazie, menită numai a satisface poftele bestiale și murdare ale masculului uman.

Femeea din romanul d. Crevedia e văzută în adevărata ei lumină și chemare. Frumusețea, care e ceva trecător, nu-l frapează pe autor.

Femeea intelectuală, cultă, iată femeea dorită de autor.....„o preler cioplită mai din bardă însă inteligentă, decât o Venus fără duh“.. o femeie mediocră ca fizic cucerește prin subtilitatea spiritului, pentruca în altă parte autorul să precizeze menirea femeii, care nu este numai să perpetueze, ci să și spiritualizeze specia umană“.

În epoca noastră literară, când o mulțime de cărți indecente și pornografice, scrise de autori cu origini dubioase, își fac îndrăzneț apariția, „Buruienile de dragoste“ vin ca o adiere ușoară, îndulcind și purificând atmosfera viciată de toți „bellii“ și „baltazarii“ scrisului nostru.

IOSIF BĂTIU

I. M. Nestor :

Diagnosticarea inteligenții copiilor între 9 și 14 ani.

D. I. M. Nestor, șeful lucrărilor Laboratorului de Psihologie experimentală din București, de sub conducerea d. prof. univ. C. Rădulescu-Motru, își continuă cercetările asupra diagnosticării inteligenții copiilor între 9 și 14 ani, după ce într'un studiu anterior, tot atât de bine și documentat scris ca și studiul de față, ne-a prezentat „Metode experimentale de cercetare psihologică a copilului de 6-8 ani“.

„In studiul de față, care a fost publicat deja în anul trecut în „Analele de psihologie“ vol. III.-ne prezintă testul psihologilor americani Kuhlmann-Andersen, cu ajutorul căruia se poate măsura inteligența generală a copiilor între 9 și 14 ani.

Autorul înainte de a intra în prezentarea și descrierea amănunțită a testului Kuhlmann-Andersen, ține să precizeze înțelesul funcțiunii inteligenții, fiind un adept al psihologilor Delacroix și Meumann, neacceptând concepțiile lui Claparède și Stern în ce privește inteligența.

„Procesul de inteligență are la bază, -remarcă autorul, -funcțiunea de a găsi raporturi, de a stabili mental legături normale și adecvate între elemente, de a elabora grupări logice de elemente, raporturi și grupări care să dea individului o înțelegere cât mai rapidă, dar mai ales cât mai adecvată, cât mai corectă despre realitate“.

Testul Kuhlmann-Andersen a fost experimentat în mai multe școli, primare din țară, atât din mediu urban cât și din mediu rural, dând rezultate pe deplin satisfăcătoare.

Textul prezentat de autor e foarte interesant și ușor de aplicat.

Se compune din 11 teme, fiecare temă având mai multe exerciții și e publicat în întregime, dar cu dimensiuni reduse, în studiul de față.

Fiecare temă a testului e precedată de explicațiunile și instrucțiunile necesare în vederea unei cât mai juste aplicări.

O condiție „sine qua non“ în reușita experienței, e respectarea cu scrupulozitate a instrucțiunilor ce însoțesc fiecare temă a testului.

După ce testul a fost aplicat conform instrucțiunilor date, experimentatorul procedează la corectarea și cotarea testului, la stabilirea curbelor de frecvență, întocmirea tabelelor de bareme, la interpretarea etaloanelor și la centilarea testului.

După ce testul a fost aplicat și etalonat, avem trei feluri de etaloane : etalon urban, rural și colectiv, urmează ca educatorul să procedeze la verificarea testului, calculându-se indicele de

homogenitate, validitate și fidelitate, precum și valoarea de diferențiere, valoarea diagnostică și prognostică a testului.

Nu mai puțin interesantă e formula pentru calcularea coeficientului de inteligență, putându-se calcula cu ajutorul unor tabele special întocmite, nu nu mai vârsta mintală ci și „corelația existență între vârsta mintală și vârsta cronologică.“

Introducerea testelor străine la noi în țară trebuie făcută cu multă chibzuință și mult discernământ; odată introduse în țară trebuiesc „adaptate, aclimatizate“, ținând seama și de condițiunile biologice în care trăește populația acelei țări.

În „Observațiuni finale“ autorul recomandă: mare prudență în aplicarea testului, în clasificarea elevilor, care să nu se facă numai cu ajutorul notelor școlare, care nu sunt, — după cum spune autorul, — un criteriu valabil pentru aprecierea inteligenței. Elevii trebuie să fie clasificați și după rezultatele obținute în urma testării.

Testul Kuhlman-Andersen poate fi folosit și la adulți, „pour l'orientation professionnelle et pour la selection des recrues dans l'armée“.

Studiul pe care l'am rezumat, — de altfel foarte pe scurt, — în coloanele acestei reviste, e de o importanță pentru oricare educator cu grije pentru învățământul și școala națională.

Îl recomand călduros tuturor colegilor, — cari desigur nu se află pentru prima dată în față unei lucrări a simpaticului autor, care a cutreerat țara dela un capăt la altul, ținând lecții și conferințe din domeniul psihologiei experimentale, pe care a îndrăgit-o ca nimeni altul.

IOSIF BĂTIU

Reviste.

Neamul Românesc, an. XXV No. 5. Dl. Iorga, văzând curentele deșănțate ce băntuiesc țara, ca produs al unui sentimentalism bolnav, „fără de care am trăit până acum și am putea trăi și de acum înainte „indeamnă pe toți bunii cetățeni“ „să-și caute de treabă în aceste vremuri, când tot felul de nebuni umblă pe toate cărările“.

Pr. Gh. Dumitrescu Bistiția are un cuvânt de dojană pentru acei ce scriu fără socoteală, alarmând lumea de mizeria în care se sbate țaranul român, dar cari n'au pus nicio osteneală pentru curmarea răului. Si vai. . . . . mulți sunt din aceștia . . . . .

Învățătorul, an. X. No. 2. Nu de mult învățătorimea vâlcea nă „și-a mâncat șeful“ prin schimbarea dela conducerea asociației învățătorilor a d-lui Th. Geantă, unul dintre cei ce făcea cînste tagmei, atât prin pregătirea sa profesională, cât și prin deosebitul talent oratoric cu care l-a înzestrat D-zeu. Luați toți conducătorii de masse, toți promotorii curentelor noi și vedeți că niciunul n'a fost lipsit de acest dar; acei ce întămlător au ajuns în astfel de situații și n'au avut posibilitatea să-și exprime prin mijloace proprii gândurile și simțirea s'au prăbușit.

N'am vrea să se înțeleagă prin această că dl Mărăcinescu, inspector școlar, ales președintele asociației, prin ce mijloace nu ne interesează, n'ar corespunde cerințelor, dar am vrea să fim lămurii asupra unui singur lucru: este în vederile statutului asociației generale ca un inspector școlar să conducă o asociație, care, de multe ori este în flagrantă contradicție cu guvernul, atunci când este vorba de revendicările sale? Nu este prea delicată situația unui inspector școlar atunci când va trebui să ia o atitudine ostilă împotriva acelor cari l-au pus în această situație? Sau dl Mărăcinescu este capabil să se jertfească atunci când interesele asociației o vor cere? Rămâne de văzut . . . Și . . . o modestă dorință: am vrea să-i vedem scrisul cât mai des în revistă, spre a ne edifica și noi asupra raportului adus asociației în plus față de „conducerea decapitata“ și atunci îi justificăm prezența în fruntea ei.

Speranța, an. III No. 19, închină câteva pagini centenarului morții poetului A. S. Pușchin, prin condeiuș dtui V. Zborea. Revista se prezintă bine și îngrijit redactată.

Făt Frumos a. XI. No. 6. Revistă de critică literară adâncă și serioasă prezintă material bogat din dialectul istro-român.

Dl. Leca Morariu, directorul revistei, se revoltă împotriva pornografiei inaugurată de T. Arghezi, în mai toate lucrările sale. Cimitirul Buna-Vestire e un depozit de astfel de expresii pe care le repugnăm și din condescendență pentru caracterul revistei noastre nu le reproducem. Când profesorii caută pe orice cale să îmbogățească vocabularul elevilor cu expresii frumoase, nobile și decente, T. Arghezi vine și le otrăvește sufletul cu astfel de expresii ce nu fac deloc cinste autorului. Cei ce au citit lucrările sale ne vor da dreptate.

Gânduri dela Mare No. 1-2 Salutăm cu toată căldura apariția revistei „Gânduri dela Mare” condusă de Dl. Titus Cergău, cunoscut nouă de pe când conducea o revistă a copiilor. Neastâmpărat și avid ca apele mării a grupat în jurul său condeie încercate ca dl. Dr. C. Mureșanu, Gr. Sălceanu N. Chirescu și Dumitrescu Frasin. Pasionat folklorist dl. Cergău ne dă o schiță monografică asupra insulei „C. Brătescu” din lacul Tasaul, în care materialul cules e aranjat cu grijă și sistematic. Pe această linie . . . cu Dzeu înainte.

N. GHERLAN

Crișul Negru An. I. No. 5. 1937. Beiuș. Digitized by eLibrary Cluj

Dela un număr la altul, putem prețui tot mai serioase contribuții în domeniul pedagogiei. Subliniem studiul sintetic asupra imaginației, datorit d-lui Dumitru Prada.

Grija de problemele culturale și aportul prețios adus de colegii beiușeni, justifică apariția acestei gazete.

Pentru Inima Copiilor, revistă pedagogică lunară. An. XII No. 1-2. 1937. director: I. Nisipeanu.

Curentul nou pornit din paginile acestei reviste în dreptă-tește deosebită atenție de care se cucură în lumea pedagogică. Pasiunea pusă în lupta purtată pentru intronarea spiritului și metodei școalei active, precum și infinitele rezultate date la iveală, pe zi ce trece, incununează munca neobosiților colaboratori.

Fragmentul dint'un studiu mai întins :

Școala psihologică, datorit d-lui I. Nisipeanu, constituie o caldă pledoarie și în acelaș timp o perfectă demonstrație, pentru școala activă, afectivo-voluntaristă. Dl. Fl. Stănică, neobosit în scrutarea problemelor culturale și naționale, publică :

*

O problemă națională : Cartea și intensificarea vieții românești în provinciile aliprte. Cronica, în întregime, este semnată de d-sa.

Eu și Europa. An. II, No. 2. 1937. Deva. Aerul tare de munte ce respiră această revistă, justifică spiritul alert ce o animă. Darul tinereții și impetuoșitatea, dau siguranța drumului larg deschis, plin de soare, în câmpul spinos al vieții noastre publice. Prietenul Ion Th. Ilea și harnicul Nicolae Rusu vor primi ecoul chemărilor lor de totdeauna.

*

Gazeta Ciucului An. IX, Nr. 168. 1 Martie 1937. Apariția regulată a acestui monitor de gândire și simțire românească în regiunea secuizată, trebuie să intrunească admirația tuturor. S'ar incadra și mai frumos în spiritul vremii, dacă s'ar ridica deasupra frecușurilor politice, atât de dăunătoare prestigiului nostru ca neam, mai ales într'o regiune unde luptele politice n'ar trebui să ia niciodată proporții.

Izvoarașul An. XVI. Nr. 2. 1937. Bistrița-Mehedinți. Revistă de muzică, artă națională și teatru sătesc.

Este unica revistă care aduce un real folos tuturor cercetărilor de folklor. Fiecare număr aduce contribuții valoroase, nu numai prin colecțiile bogate ce văd lumina zilei, ci și prin îndrumările, prin studiile erudite de cari sunt întovărășite aceste colecții.

Școala Basarabeană. An. V. N. 1. 1937. Organ al Asociației Învățătorilor din jud. Lăpușna.

Bine scrisă, susține cu demnitate problemele ce frământă învățământul nostru. Loc important își găsesc și revendicările profesionale, a căror soluționare ar fi accelerată, dacă s'ar ține cont de contribuțiunile binevenite ale învățătorilor.

Platuri Săcelene. An. IV. Nr. 2 Februarie 1937. Revista redactată de Dl. Victor Todoran și-a dublat formatul. Cu aripile mai larg deschise îmbrățișează orizonturi tot mai întinse, revărsând asupra locurilor de unde se ridică tot mai multă lumină.

D. LAZĂR

Ogorul Școalei. An. III. Nr. 5 Ianuarie 1937. Turda.

Cronicarul bunului nostru amic dela Turda, este îngrijorat de viitorul gazetei noastre, întrebându-se, de ce Asociația (Mureș) „și-a lepădat dreptul de paternitate, arvunind-o învățătorilor dela aplicație“.

Dl. cronicar, dacă nu are altceva mai bun de făcut, decât să întârzie în bucătăria casei noastre, de dragul flecărelii, foarte puțin ne interesează.

Asociația — Mureș conduce efectiv revista primind colaborarea tuturor membrilor ei, în măsura talentului și a hărniciei fiecăruia.

P. și C.

Circulara Asociației Învățătorilor din județul Mureș

Lând cunoștința de nedumeririle unor colegi tineri privitor la reținerile ce se fac pentru Asociația noastră, comunicăm următoarele:

„Cotizația către Asociație (1 % din leafa de bază și gradăție,) abonament la revista Progres și Cultură (100-lei,) abonament la revista Școala și Viața, organ al Asociației generale, (100-lei,) cotizația pentru Casa învățătorilor care se va edifica în București (câte 100 lei în 3 ani consecutivi,) s'au adunat și suma obținută s'a împărțit în 4 rate.

Chitanță pentru fiecare rată în parte nu se poate elibera, pentrucă atunci ar însemna să se facă pentru cei 604 învățători 2416 chitanțe; se va elibera o singură chitanță după încasarea integrală a cotizațiilor. Învățătoarele, soții de învățători, nu vor plăti decât cotizația de 1 % pentru Asociație.

Pentru lămurirea d-lor colegi dăm un exemplu:

Colegului A. cu titlu provizoriu, care are 600 salariu de bază i se reține 60 lei cotizație, 100 lei casa învățătorilor, 100 lei revista Progres și Cultură, 100 lei revista Școala și Viața. Suma totală de 360 lei împărțită la 4 face 90 lei rata.

Alt caz: Colegului B. cu salariu și gradății de 2250 lei i se reține 225 lei cotizație, 100 lei Casa învățătorilor, 100 lei revista Progres și Cultură, 100 lei Revista școala și viața.

Suma totală de 525 împărțită la 4 face 130 lei rata, iar ultima rată 135. lei.

Creдем că cele de mai sus vor lămuri pe colegii nedumeriți, cari sunt rugați să nu mai dea crezare informațiilor tendențioase pornite dela inconștienți și profitorii. Totodată facem cunoscut colegilor cari ar dori să conferențieze cu ocazia adunării generale a asociației care se va ține probabil în luna Maiu sau Iunie, să ne anunțe, trimițând în acelaș timp și schița conferinței până la data de 30 Aprilie 1937.

Colegi cari au funcționat în anii trecuți în alte județe și cărora eventual li s'a reținut cotizația de câte 100 lei pe an sunt rugați a ne prezenta chitanța dela Asoc. jud. respective, pentru ca să nu le mai reținem din nou cotizația.

Tg.-Mureș, 15 III 1937.

Președinte,
IOAN RUNCU

Secretar,
FLORIAN NISTOR

Către

Domnii Colegi

din județul Mureș

Avem onoare a vă comunica mai jos ordinul circular Nr. 107 din 9—III 1937 al Asociației Generale :

DOMNULE PREȘEDINTE,

al Asoc. Inv. din jud. Mureș.

Avem onoare a vă aduce la cunoștință următoarele rugându-vă se binevoiți a vă conforma întocmai cât mai neîntârniat.

1. Deși am cerut printr'o circulară anterioară asociațiilor județene să delege pentru participare la congresul nostru pedagogic ce se va ține în București, în zilele de 6,7 și 8 Mai a. c. doi sau trei învățători, dintre acei care s'au remarcat în chip deosebit pe terenul gândirii și activității pedagogice, totuși foarte puține asociații au răspuns acestei invitații.

Vă rugăm stăruiitor să ne răspundeți, dacă n'ați făcut-o până acum cu întoarcerea poștei, comunicându-ne numele învățătorilor delegați de Asociația dvs., la congresul pedagogic.

2) Comitetul Central al Asociației Generale a hotărât în ședința sa dela 17 Ianuarie a. c. tinerea Congresului general și adunării generale, ale Asociației din acest an, în zilele de 5, 6 și 7 Septembrie la Oradia-Mare.

Subiectele puse în discuție sunt :

a) Cum trebuie înțelese și după ce norme să se facă definitivarea și înaintarea învățătorilor ?

b) Situația morală și materială a școlii primare și învățătorilor săi.

Aceste chestiuni vor fi discutate de membrii Asociației dvs., cu prilejul adunării generale ordinare pe care Asociația trebuie s'o țină neapărat în cursul lunilor Aprilie sau Mai a. c.

Dezideratele formulate de Adunarea Generală a Asociației dvs. vor fi trimise Asociației Generale, imediat după ținerea adunării, scrise în două exemplare, seperat de procesul verbal al Adunării generale, care tratează despre lucrările ei obișnuite.

Acest proces verbal va fi însoțit de contul de gestiune pe 1936 aprobat de Adunare și bugetul pe 1937 votat de Adunare, ambele urmând să fie aprobate și de Asociația Generală.

3) Comitetul Central în ședința dela 17 Ianuarie b. c. a hotărât ce toate asociațiile județene să fie inspectate de către delegați ai comitetului central, în cursul lunilor Martie și Aprilie a. c.

Cu acest prilej se va face și verificarea gestiunilor Asociației dvs. dela 1929 și până în prezent.

Asociația jud. Mureș va fi inspectată de către dl. Al. Ilieș.

Data inspecțiunii vă va fi comunicată de către D-Sa.

Vă rugăm a-i pune la dispoziție toate registrele și actele Asociației, spre a putea fi culese toate datele de care avem nevoie.

Cheltuelile de întreținere și transport ale delegatului inspector vor fi suportate de către Asociația inspectată.

4) În privința reținerilor prin statele de salarii a cotizației abonamentelor, etc. convenite Asociațiilor ori reținerilor pentru băncile învățătorești, vă comunicăm în copie ultimul ordin dat autorităților școlare, semnat de însuși dl. ministru dr. C. Angelescu, care dispune ca ele să se facă, ca și în trecut, adică pe baza borderourilor trimise de Asociații și Bănci, Revizoratelor școlare respective, și nu pe bază de declarațiuni personale așa cum intenționat și în scop de șicanare se comunicase printr'un ordin anterior.

Ministerul Educației Naționale

Direcțiunea învățământului primar normal

Biroul C. No. 27710—937—19 Februarie

DOMNULE REVIZOR.

În legătură cu ord. No. 208162—1936 și 27716 din 9 Februarie 1937, ce privește reținerile pentru Băncile Învățătorești și pentru Asociația Generală a Învățătorilor din România, ele se vor face prin statele de salarii ca și în trecut.

Ministru.

(ss) Dr. C ANGELESCU

Director general,

(ss) AL. VOINESBU

5) colegii din județul dvs. care au nevoie de băi la mare sunt înștiințați să adreseze prin asociația respectivă cereri asociației generale, pentru reținerea de paturi la sanatoriile dela Budachi (Cet. Albă) și Carmen-Sylva (Constanța) pentru lunile Iulie și August a. c.

Cererile vor fi înaintate cel mai târziu până la 1 Mai a. c. iar repartiția camerelor se va face de conducerea centrală și aprobarea se va anunța până la 15 Mai a. c.

6.) Vă rugăm stăruitor a ne trimite cât mai neîntârziat prin mandat poștal cotizațiile restante din anii precedenți, ca și cele pe anul în curs, precum și abonamentul, la Revista „școale și viață“ pe trecut și pentru anul în curs, — a carei apozitie e mult stânjenită din cauza că nu este în deajuns susținută de membri asociației care au obligația statutară de a plăti abonamentul.

Deasemeni vă rugăm a face la timp dela toți învățătorii din județ reținerile pentru casa învățătorilor din România, ce se va construi în capitală, și a cărei temelie trebuie s'o punem cât mai curând.

7.) La multele scrisori ce le primim și care cer un răspuns general răspundem prin comunicatele date săptămânal — dela Asociația generală a Învățătorilor — și publicate în Pagina Învățătorilor din ziarul „Curentul.“

Aducându-vă acestea la cunoștință vă rugăm a îngriji ca această pagină să se găsească colecționată la sediul Asociației dvs., stăruiind în acelaș timp printre colegii din județ să și-o procure săptămănal, abonându-se direct la Administrația ziarului Curentul din Str. Belvedere 6 — București I.

8. Asociația urmând să tipărească cărțile de membru ale membrilor săi, vă rugăm a ne comunica, cu întoarcerea poștei — printr'o carte postală — numărul cărților de membru ce urmează să vi-l expediem, cunoscând că prețul unei cărți de membru nu va trece de 20 lei.

9. Având în vedere propunerile făcute de membrii Asociației, că numai cei interesați să suporte taxele necesitate de Serv. de Conținică, vă rugăm a cunoaște că orice cereri ce se înaintează Asociației pentru intervenție și rezolvarea lor la Minister, Casa Școalelor, Casa Corpului Didactic, ori alte autorități, să fie însoțite de mărci postale în valoare de lei 20, în acest fel acoperindu-se cheltuelile necesitate de corespondență și transportul personalului nostru pe la diferite autorități.

Vă rugăm a face ca întreg cuprinsul acestei circulări să fie adus prin mijloacele de care dispuneți (circulări, individuale, publicate) la cunoștința tuturor membrilor Asociației ce conduceți.

Președinte,
V. TOMI

Secretar general,
I. TECUM

P. S.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Consiliul general a convocat pentru 21 Martie urmăriți ziarele spre a lua cunoștință dacă eventual convocarea va fi contramandată.

Tg.-Mureș, 17 — III 1937.

Președinte,
IOAN RUNCU

Secretar,
FLORIAN NISTOR

PROGRES ȘI CULTURĂ

REVISTA ASOCIAȚIEI ÎNVĂȚĂTORILOR DIN JUD. MUREȘ

---

*Apare lunar, afară de Iulie și August, sub îngrijirea Comitetului
Asociației și redactată de un comitet.*

Redactor responsabil:
I. BUTNARIU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Abonamentul anual:

Pentru învățători . . . . . Lei 100
Pentru comitetele școlare și alte categorii Lei 120

Toate manuscrisele, revistele și cărțile de recenzat se vor trimite
pe adresa redacției.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază

Redacția și Administrația:
Cooperativa de librărie „Progresul“ Tg.-Mureș.

La Librăria „Progresul” Soc. Coop.

Tg.-Mureș și la filiala Reghin

se găsesc toate cărțile pedagogice și literare, necesare pt. examenul de definitivat și înaintare la gr. II., de ex.

V. Helgiu, insp. școlar	Definitivatul și înaintarea inv.	Lei 100
Antonescu	Pedagogia contemporană	„ 120
Stanciu, Stoian	Curențe noi în ped, contemp.	„ 90
Bărsănescu	Pedagogia, ed. nouă	„ 86
Bărsănescu	Didactica	„ 92
Bărsănescu	Datoriile învățătorului	„ 98
Gr. Popa	Inteligența socială	„ 25
Dim. Todoranu	Bazele psihologiei caracterului	„ 50
Iz. Sadoveanu	Educația nouă	„ 70
Dim. Goga	Pedagogul V. Borgovan	„ 30
Stahl	Cultura satelor	„ 25
Enescu	Pedagogia și educația contemp.	„ 80
Petre Andrei	Sociologie generală	„ 180
Dănău-Dărvănescu	Cum cercetăm individ. elevului	„ 30
„	Fișă individuală (apr. de min.)	„ 9
Dr. Iosif Gabrea	Fișă pedagogică	„ 7
Dr. Iosif Gabrea	Individualizarea inv.	„ 70
Predescu Lucian	Istoria literaturii române	„ 75
Const. Loghin	Istoria literaturii române ed. nouă	„ 110
Const. Loghin	Genurile literare	„ 70
Gabriel Drăgan	Istoria literaturii române	„ 65

Se găsesc de asemenea toate noutățile literare.

Dep. general Harta jud. Mureș, întocmită după noua împărțire Activă de Dl. Insp. N. Crețu : Simplă lei 120, pânzată 250.

Onor.
